

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

9365

891.99
Q-76

36m

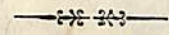
834.99 ԱՆՆԱՂԴ

8-76

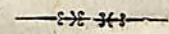

ՍԱՆԴՈՒԽՏ

ԱՂՈՒԱՆՑԻ

ՄԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ

Եշտարայր-Լիւն

Մովսիս Զօհրապեանց Արքայեցոյ:

ՍՊՈՐՅԵՈՒՄ ՕՆԵՐՈՅԵՐՈՒ

Կ ԵՂՈՒ ԵՐԾՅՈՒՄ ՕՒՇՅ ԵՐԾՅՈՒՄ
ԵՐԾՅՈՒՄ

Ի պարտի Ս. Մինասեանց

1873

1001
1416

3003

2303
ԳՐԱԴԱՆ

ՅԱԽՈՒՄԱՆ

ԿՑՄԳՈՐԳ

ԳՂՈՂԲԳԳՄՅՄ

ՄԱՐԿԱՆԻՍՏՈՍ

Երևանի քաղաքի քաղաքապետարանի քարտեզ

Дозволено Цензурою.

Гюлисъ, 25-го Декабря 1872 г.

11-1174

Գրքարանի քարտեզ

6781

2003

գէ մնաց ոչմի աղոյ	Նամադոց սմ կայ
յգմնն առ զլար գոյ	Նամադոցսմ Է
« ճառաս » մեղոյս	մեղմամաս յամնի
« ճառասնք առ զճաս	մեղմամեղոյ գառն
լմա գոյ զմեղմամեղ	գմննճանն կի սլ
քմնա իոցնէր ուն	գմննքայ զապագ

Վ աղըն էրանցաւորի նախըր տխուր, ճկնճածի միջ
 Բայց չանցաւ իմ ցարգէ: Արբ նա իւր ճանճածասս,
 Ընցաւ և միւս օրոյս ետն իւրին, խօսքերոյսմնն նւ
 Չիմացայ ինչ նոր, մացմ, Արտախոյրքերումն զոչ զոչ
 Եւ ամէն, կղատմն մի նա Վնն ըկնայ ճաճա կի քոս Մ
 Ընով, ապաւախոյ կամ Է Մունէր մի զի ճնճածի գէ ան
 Սնացի տարակցս, « մի նա Եւ որ թէ կէտ, կղոյս մաս
 Եւ գրու թիւն Տագոյսմ, Վեր խօսքին ետն իմ ճմ Վ
 Չափից քարս էր դասն, Բայց թէ « մեղմամեղ » գմնն
 Վ ըրոված որ կարնայ զմ Վ աղըն, երբ լրկնն ցնէր
 Չը կար ինչ ճամար մղոյս Վ իտի Տպմքերն, զմ մնոյ
 Ոչ քունն զմ դարպարայ Վ ճաւրս ճընթիւն, ինչոյս
 Իբրև խեղանոր յմաս զԲայց ինչ ճաւրս ճաւրս ճաւրս
 Կասկածով ես նոր, զմ ճընթիւն Չգատեց յարմարով ճամն
 Յաւ գլխին յայտն, առ Վնն ոչ ինչ ճամնայ տղարն Վ
 Վերս, դուրս մանդալով Վ լաւ ու գրնաց ճաւրս ճաւրս
 Չիմացայ, ուսմն ինչ ճաւրս, Բայց թէ ոչ թէ ճընթիւն ճմն
 Ըսեմ, և ոչ ինչ ճմն ճաւրս, Յայտնի երեկոյս ճմն
 Չէր զորում լեզուս ճաւրս Չասաց ինչ ճաւրս էր ճմն
 Բայց յայտնի թէ կուգէ ճմն ճաւրս և կարգէ մեղմամեղ
 Բաճանից գանգառ, թողեց, որ մընայ,
 Որոյ գէմք ճակատ, Գորք ինչ ճամնայ տղարն (*)

Երբ սիրար կրկին
Տաճայ սաստկազին,
Հողով գրուեմ
Սև օրս, ստուեմ
Մենակ, տու, ծածուկ:
Ե՛խ, սրտիս անձուկ,
Ե՛ր ինձ խորովես
Յաւօր, որով կո
Մեռած կենդանի,
Չունիմ ընտանի,
Ո՛չ տուն, տեղ, ո՛չ պար,
Ո՛չ մայր և ո՛չ շայր
Մուսղաւ, պարճէր,
Թողից ինձ անտեր,
Ե՛հա շորս օր է,
Հողիս տրորէ,
Գրութիւնս երկրայ,
.....
Գուցէ կըշտայ
Մի կողմից ինձ այս
Եւ իմ խնձարայս
Կփոխուի օրհաս,
Կանցնէ պատահաս,
— Ե՛յսիկէս շատ երկար
Միշտ մտքովս
Մընածունկէ,
Եւ տածումի

Յոյս, կարծիք վատ, յաւ
Մինչև որ ելաւ
Խնամիս յեմ բնից
Իւր փորրիկ տընից
Մտաւ ներս չէմբից,
Նորա իսկ զէմբից
Յայանի երեւէր
Խոր ցաւ կարեւէր:
Քայց նա հմտութեամբ,
Նութեան պնտութեամբ
Եսել չէր ուզում
Ինձ ո՛չ ինչ պարզում:
Միայն տայր խրատներ,
Ե՛լ և որ վատն էր,
Երտատուել սաստեր,
Յոյց տալով փաստեր
Թէ մեղք է: Վրնաս
Չանիծեմ օրհաս,
Պահեմ ծոմ ու պաս:
Կամք Տէրին անհաս
Խնամող, արնօրէն
Կը՛տայ փոխարէն
Վարձ չարչարանքիս,
Քաշած փորձանքիս (*)
— Ե՛յս իսկ պատճառաւ
Ներս ինձմիս պատանաւ
Հարցրից փորձեմ
Թէ ես ինչ գործով

Լի պարսպած
Լեզու? Կապկըպած,
Եսացի միայն
Թէ միանգամայն
Ենդործ եմ մէսակ,
Գո՛ւք միշտ ողջ կենաք:
Կա փոքր ինչ կանգնեց,
Եւ ապա կրկնեց—
Թէ «Սանդուխտ, ժատաղ,
Սև օրիդ սաղաղ,
Յոյս պահիր անխախտ,
Կտայ Տէր քեզ բախտ
Կա էլ մաղթանքով,
Զերմ պաղատանքով
Խնդրումէ Տէրից,
Փրկել ինձ շարից
Եյս իսկ միջոցին
Յանկարծ հնչեցին
Չայներ տանտակին (*)
Ժամի (**) կոշակին.
Ուստի խաչ հանեց,
Կա Տէրին օրհնեց,
Եպա հինամեան
Սև աէրողորմեան
Հանեց գրպանից,
Եւ ջուկ ինչ բանից

Ո՛չ ինչ խոսեցով,
(Երբ և խոսեցով)
Գընաց դէպի ծամ:
Ես և այս անգամ
Տեսի մենակ կամ,
Եւ երբ տարածամ
Հասաւ երեկոյն,
Գուրս ելի հսկոյն
Կտաիլ դըռան մօտ,
Ծածկու թարմ օթ:
Ենցաւ ծամ երկու,
Կրութիւնս ահարկու
Վրոզեց հողիս
Չեաներըս գողիս
Միտքըս մտորում,
Սիրտըս գալարում,
Դ՛ուս, անշարժ կայի,
Խնամնոյս մընայի.
Եւ անցաւ ո՛չ քիչ,
Հոգսերս կեղեքիչ
Տանձեցին սաստիկ
Ինձ կրկնապատիկ:
Թէ և չէր շատ ուշ
Ենց էր մուծ, մշուշ
Փշուակեր հողմիկ
Խաղաղ ու մեղմիկ.

(*) Հնուան փոխանայ պանակի էին փորձանքիս
(**) Ժամերգութեան խաչ եկեղեցի:

Լուս էր բնութիւն,
 Մարդիկ դեռ արթուն,
 Միայն ժամ 'ի ժամ,
 Հատ սակաւ անգամ
 Լսովում էր հաչոց
 Հանց և բառաչոց
 Կովուց, գոմեշեց,
 Կամ զընոց իշեց:
 Յետոյ քիչ հեռուից՝
 Մօտ ջրի առուից,
 Լսուեց զուարճարար
 Փողոյ ձայն յարմար,
 Եւ նորա հետ կից,
 Միմեանց քամակից,
 Երգեր շատ բաղդրիկ՝
 Դարձուածովք գողարիկ:
 Որ կիկոց տալով,
 Դէպ'ի գիւղ գալով,
 Երգումէին ձիգ
 Տղայք գեղացիք
 Յիս վար ու ցանքից
 Եպրուստի ջանքից:
 Չայն փողոյ և երգեր

Իմ խորին վէրքեր
 Յառաջ մեղմեցին,
 Եպա սեղմեցին
 Իմ սիրտ ու հոգին:
 Միտքն էր երգին,
 Որ էր Պարսկերէն,
 Եւ թարգմանօրէն՝
 Ինչպէս եմ լսել,
 Եյսպէս է ասել:
 "Ողջ այս աշխարհքում,
 Մարդկային ազգում
 Չի լինիլ բընաւ
 Ոք անհոգ, անցաւ:
 Իսկ եթէ գտնուի
 Չէ մարդոյ որդի":
 Ո՛հ խօսքերս յարմար,
 Չեն եսկ ինձ համար,
 Յաւ էի կայ, ցաւ էի
 Կան քիչ, և աւել,
 Յանկարծ, կարճատև,
 Դիւրին կամ թեթև,
 Իայց աւա՛ղ, իմ ցաւ . . .
 Հատ երկարացաւ . . .

XXXIV.

Եյսպէս ես տրտում,
 Երկար ետք սրտում
 Հատ մտքեր արի,

Իայց ո՛չ մի բարի
 Եկընկաւելի
 Թուեց կարելի:

Խնամիս էլ չեկաւ,
 Սիրտը եխտ բեկաւ,
 Մնացի ես անձար,
 Ո՛չ ետեք, ո՛չ հանձար,
 Չունէին տեղի:
 Եւ որ ողջ գեղի
 Մարդիկ էին բուն,
 Ես միայն նքուն՝
 Դուրս ամէն կարգից,
 Եւ կեանքի հարկից,
 Եկամայ կամօք,
 Իբրու հին ամօք
 Պառաւ՝ կոր 'ի կոր,
 (Չկար ինձուում զօր)
 Կամաց տուն դարձայ,
 Իայց շուտ թուլացայ,
 Բնկայ անկիւնում,
 Եւ մի վայրկենում
 Քունըս ինձ պատեց,
 Միտքերից զատեց . . .
 Հատ քիչ ժուկ տեեց՝
 (Ինչպէս ինձ թուեց)
 Քնից զարթեցայ,
 Եւ չըդդարեցայ
 Միտ բերել կրկին
 Յաւերս նոր, նախկին:
 Չեկաւ բուն աչքիս,
 Ես ընկած մէջքիս,

Իբր վառ կրակում
 Սիրտս էր տրաքում:
 Հատ փոթոթուեցայ,
 Խիտտ տապալապեցայ,
 Չըկար ձար, հընար
 Քնի փրկարար:
 Յետոյ վեր կացի,
 Եստեցայ լացի . . .
 Չայն մեր որձակին,
 Մերձ լուսածագին,
 Երբ ես լըսեցի
 Իսկոյն սկսեցի
 Յուշի, ետեքի գալ,
 Դադ բեցայ ես լալ:
 Եպա դուրս ելի,
 Որ թէ կարելի
 Լինէր, հով օդով
 Ենցնէր այն վերդով:
 Որ հոգիս մաշէր
 Ու սիրտը խաշէր:
 Դատած, մոլորուած,
 Եւքերս ոլորուած
 Դէպ'իվեր երկին՝
 Մտածմունք երկկին,
 Չըտուին դադոր,
 Եւ որ անկատար
 Մնացին իմ բաղձանք,
 Եւ անվերջ փորձանք

Իմ մաս և բաժին,
 Միշտ վերաս վիժին, —
 Խոստմունք լոկ, զաղարկ,
 Կենդանք, վատ, անարգ,
 Օրոյցք ամբաստան,
 Գիւան, դատաստան,
 Չունին վերջ, վախճան:
 Եւ կեանքիս խրատնան
 Կամ հանդէսն էր այն,
 Ար միանգամայն
 Հայրս ինձ ատեց,
 Իւր տընից զատեց,
 Եւ այս երկպառակ
 Կարգի հակառակ,
 Ընցք արաւ առակ
 Ինձ ողջ խայտառակ,
 Օրկեց միշտ յարգից,
 Լաւ մարդկանց շարքից:
 Ըյլոց տան, գրուան,
 Իմ վերայ պողան.
 Աւրիչի խնամքին,
 Հրամանի, կամքին
 Ծառայ եմ սարուկ,
 Պէտքէ խունկ, կնտրուկ
 Միշտ նրբանց ծխեմ,
 Ըմենից վախեմ.
 Չունիմ տիրական,
 Ան ինչ հայրական.

Չեմ ես կին կարգին,
 Ու նշնած սարքին:
 Չեմ էլ հոգեոր,
 Եւ ոչ տնաւոր,
 Ինչ պէտքէ անեմ,
 Ըշխարհքից տանեմ:
 Ինչով պարծենամ,
 Խնդամ, գոհանամ:
 Երբ կիշիմ արձակ
 Խօսել համարձակ
 Կապրեմ, կուտեմ հայ
 Հանգարտ, սրտով բայ
 Ուր է ուր իմ յոյս,
 Աւտի՛ կրգայ լոյս
 Ո՛հ, ինչ փառք, օգուտ
 Ինձ թէ այնքան շուտ
 Մահը երկուսին
 Մի օր միասին
 Մօրը հետ որդոյն,
 Ար կերան այն ինչն .
 Այ՛ ինձ, վայ Ըստուած,
 Ըհա՛ իմ տուած
 Մարդկանց վատ շարք,
 Եւ ուր իմ բարք .
 Ո՛չ ո՛չ այս կարգով,
 Ա արքով ու բարքով
 Չեմ գանել լաւ ինչ,
 Ըհա՛, օգուտ ոչինչ.

Չըկայ էլ ինձ ճար,
 Միայն չարաչար
 Կեանք ցաւոց միջին,
 Մինչև օր վերջին:
 Յետոյ կարծեցի,
 Թէ շատ փորձեցի
 Ըշխարհիս բերմունք,
 Մարդկանց արարմունք.
 Ես այսուհետեւ,
 Ըյս իմ յարատեւ
 Փորձանաց ընդդէմ,
 Ինչպէս և դիտեմ
 Պէտք է հեռանամ,
 Ըշխարհս մոռանամ:
 Ունի Հայաստան
 Անբեր-մենաստան,
 Կայ և ինձ տեղի
 Կըտոր մի հողի,
 Գրնամ ու ճգնեմ
 Խեղճ հոգւոյս օգնեմ.
 Կաղաչեմ Տէրիս,
 Ար անմեղ սէրիս
 Փոխարէն տայ վարձ,
 Ըշօթքով սուրբ Հարց՝
 Բարի Մակարին
 Ը եղօր Խիկարին:
 Տայ և թշնամեաց
 Չարկամ ատեւեաց

Խըղճմտանք, հաւատ,
 Ար գործքեր պիղծ, վատ
 Թողնն և ճարին
 Փրկութիւն չարէն:
 — Հեա այս մտքերիս,
 Գեմ իմ աչքերիս՝
 Փայլումեր լուսնակ —
 Երկնից աշտանակ,
 Արայ չորս կուտով,
 Փալիլուն լուսով
 Բիւրաւոր աստղեր
 Ունէին անգեր:
 Բայց կային ամպեր,
 Իբր սար, թուամբեր
 Բարակ կամ հաւար,
 Ար իւրեանց շուար,
 Ը արժական կացքով,
 Ընդուլ ընթացքով
 Փոխէին շատ ձև
 Սպիտակ կամ սև
 Չգերով սքուեր
 Ի վայր և ի վեր,
 Ար լուսնակին շող
 Ծածկէր երբև բող:
 — Ըյս զգացմունքով
 Տեսքով, խոկմունքով
 Ը արժեցան իմ վերբ,
 Ը սացի այս երգ.

Եւ լուսին, լուսին, Տան ոյժ քընարիս,
 Լէր դու ինձ պէսին Յոյս վշտահարիս:
 Օրկուճես լուսից Յետոյ շուտ կրկին,
 Եշխարհիս յոյսից Կից այս իմ երգին,
 Խղճա՛ն անձարիս — Օգալով բորբոք,
 Էկ գաւազարիս: Երգեցի նորոգ,
 Բըտած ամպի տակ Պ՛վ անմեղ Մակար,
 Լոյսը սպիտակ Լէր դուր դու ընկար
 Ըսել է մութ կերպ: Իմ վառ, խիստ, անչէջ
 Ո՛հ, դու մինչեւ ե՛րբ Յաւոց կրակի մէջ,
 Պիտի խաւարիս: Որ ինձ իբնուտ
 Չօգնես, տկարիս: Տուած է վերուտ:
 Իաց շուտ քո երես, Ո՛հ, ես եմ արժան
 Ծգի՛ր լոյս իմ վրէս, Ո՛ր իճակիս դարժան:
 Յո՛յց տուր ինձ յարմար: Թո՛ղ լինիմ ես զ՛հ,
 Ճանապարհ — Տընար Իսկ դու բարեխո՛հ,
 Վտնել Մակարիս՝ Ըզնիւ իմ Մակար
 Իմ սիրահարիս: Եպրի՛ր ո՛ղջ երկար:
 Ի ուրբ քո ներքեւ Բանի քաշեցիր,
 Ինուժեան ձիրք, պարքեւ Սրտանց, անձանձիր,
 Ո՛ր այելեն. գո՛հ են, Բանի չարչարանք,
 Միայն ինձ զսհեն, Բանի մեղադրանք,
 Տան պէտպէս չարիս Եւ յո՛ն անհամար,
 Որբիկ անձարիս: Եւ այն ինձ համար:
 Վիտնս, ապաքէն՝ Ընմեղ աղանի,
 Չունիմ բաց ի քէն Չեմ ես արժանի
 Վիշերուայ ընկեր, Վառն ամենքիդ,
 Քոյ լոյս և պատկեր Ընդադար Չանքիդ:

Խեղճ ես հեռացի՛ր, Սնտի, արհամարհ,
 Ո՛հ, ինձ մոռացի՛ր: Մնա՛ս ողջ, առողջ,
 Չըկայ ինձնից շահ, Ընտրում, ամբողջ
 Կըզայ ինձ շուտ մահ. Թե՛ ողջ, Թե՛ մեռած,
 Թո՛ղ, գնամ մենաստան, Սէր հոգւոյս վառած
 Մե՛ր հին ալստան — Թո՛ղ մընայ գորու
 Սուրբ տեղի ուխտին Քեզ միշտ անգորու:
 Վժբաղզ Սանդխտին Եւ իմ սիրելի
 Վու իմ հովանի՛ն Մակար նաղելի:
 Ըզնիւ պատանի, Երբբ փերջացաւ,
 Տէ՛ր օգնէ միշտ քեզ, Սիրտըս հովացաւ,
 Ես քո ողակէջ, Եւ երբ ասխտակին
 Ընմունչ կ'աղօթեմ, Ժամի կոշակին
 Քեզ կեանք կրմաղթեմ: Լսեցի ես ձայն,
 Լը մի տրտնջար, կամաց ու անձայն
 Չունիմ ես ինչ ծար՝ Մօտ առաւորուն,
 Թողումեմ աշխարհ, Վարձայ մրտի տուն:
 XXXV.
 Ե՛րբ էր լոյս թագել, Թճա՞ Երեսս լուսացի
 Ը՛որ չէի ճագերորորոյս: Եպ՛ աղօթք արի, նո՛ր այս
 Ես տեղումս կամած Եւ Մողթեղոյ բարի
 Եւ յուսահատած զիմ մա՛ Միմ Փրկիչ Տէրից՝
 Միտք էի անում, Որ ինձ ցաւերից
 Ու ո՛չինչ բանում Փրկէ ազատէ,
 Չունէի հընար կամ կեանքս ճատէ:
 Ղըտնել ինչ դադար: Թե՛ պէտ և մեղք երո՞ց
 Ո՛ր երջե փերկացի իմ ա՞յո կերպ մարտ:

Բայց շնորհն էր Տէրիս,
 Ար ցաւոց գերիս
 Եւ զոն յուշե եկի
 Թէ բնաւ ո՛չ մեկի
 Վատթար խորհրդոց,
 (Ար մարդկան որդւոց
 Գուրս է օրէնքից,
 կամ խղճմանքից.)
 Ո՛չ թէ կատարուան
 Եւլ և համարուան
 Չբարեբէ լինել
 Եւ թէ միշտ ամեն
 Յաւոց հեղութեամբ
 Ու համբերութեամբ
 Տէրից է պատգամ,
 Որ և շատ անգամ
 Սեկնել են խրատել
 Ինձ, այլ և սաստել
 Եւս մայրս Եւսին
 (Սեռն մ'անունին)
 Եպա իմ վարպետ, (*)
 Եւ որ վանքին մայրպետ,
 Եւ ոչ սա միայն
 Եւ և քահանայն,
 Խնամիս և Սակար
 Ուստի էլ երկար
 Չըթողի անցնել
 Ինձ Տէրիս յանձնել

Չօքեցի կրկին,
 Եւ աղերասգին
 Եւ զօթք մատուցի:
 Երբ որ հատուցի
 Պարտք իմ մաղթանաց,
 Գերմ պաղատանաց,
 Ես այնուհետեւ
 Օգացի թեթեւ
 Սրտանց գիւրութիւն:
 Եւ այս իմ գրութիւն,
 (Թէպէտ ո՛չ երկար
 Եւլ որքան հնար կար)
 Տուեց ինձ գիպուած,
 Որ ես հանգարտուած
 Ուշ միտքս գլխուս,
 Լը չէի վախում
 Եւ որ նոր ցաւերից,
 Եւսիղճ չարերից:
 — Եւսպէս՝ սենեկուս,
 Տածելով հոգուս
 Եւսողդողդ մի յոյս
 Գտնել վարձ սիրոյս
 Ման եկի սակաւ
 Երբ միտքս ընկաւ
 Թէր հարկ երեւեր
 Յարգել բարովի
 Համեստ, պատուական
 Տան տիրոջ կնկան,

(*) Աւարտուեալ, մայր է:

Եւս իսկ վայրկենիս,
 Սօտ դրան սենեկիս,
 Երբ չէի փոխել
 Ոտք, չէմբըն կոխել
 Լսուեց մեղմ մի ձայն,
 Եպա նոյն հետայն
 Եւս ինքն տիրակին
 Մըտաւ, տիրագին
 Եւք— ունքն թափած,
 Խօսքերը չափած,
 Սկսեց պատմել
 Լեզուն ծամծամել,
 Երազի մասին
 Իբրև թէ կէտին
 Ենցեալ գիշերին,
 Խւր տան խորշերին
 Եւ ու ձախ կողմում
 Լին փսիղում
 Սոմեայ մեծ ճրագներ
 Իսկ միւս սենեակներ
 Թանկ դիպակներով
 Գոյն գոյն ծաղկներով
 Օրորարուած կային,
 Ուր գնային, գային
 Եղջկուք ու կանայք
 Խանն թուրք ու շաք
 Տղամարդ չկար որ,
 Բայց՝ ի հին տարք

Կնճոտ մի թուրքից
 (Եւ ու սուրբ յարգից)
 Չիգ, գարշ մօրոքով
 Սեացրած ներկով
 Եւ թէ այս հասած
 Սարդոյն մօտ նստած
 Լի ես Սանդուխտ
 Հազած զանուուխտ
 Խօսքը չէր հասած,
 Ես ահով պատած
 Վերջին բաներից
 Եւսցի՛ Տէրից
 Սի՛թէ կ'ըգան շոկ
 Ինձ փորձանք, նոր հոգ
 Սի՛թէ չ'են հերիք
 Իմ քաշած չարիք
 Կանցնի՛ սև օրքս
 Կիլիկի կամք հօրս
 Ո՛հ սեղճ քո հոգին
 Կրկնեց տիրակին
 Լէր ես ինձ դատում,
 Օ՛րոր յուսահատում
 Չկայ ինչ երկիւղ . . .
 Գիտն'ս մեր ողջ գիւղ
 Հինուց սովոր ենք
 Սեծ, փոքր ո՛վ որ ենք
 Տեսնուանք երազ,
 Գրնումենք վր'ս աղ

Կ'օտ բաճանից, կամ
 Տիրացոց անգամ,
 Որ ունին ջոկ ձիրք
 Եւ կրազագիրք:
 Կայուանն գրքին
 Կարգով Տին գիրքին,
 Եզա մեկնուանն
 Ու պարզ ասուանն
 Չար է թէ բարի,
 Եւ երբ կատարի:
 — Ե. յս իսկ վայրկենին
 Տիրացու Ա անին (*),
 Մտաւ ներս մեր մօտ,
 Գէմքով ամաչկոտ
 Ողջունեց, ասաց
 Թէ՛ ո՛վ է տեսած
 Երբզ, եկել է՝
 Ինչպէս զըրկել է
 Ետքից Տիրակին
 Ժամի պահակին:
 Հա՛, Հա՛ ինձ ներես,
 Ես եմ հրամա՛րէս,

Եսաց Տիրակին:
 Կա շուտ կունակին
 Տակեց գիրք հանեց,
 Կայեց, շատ բննեց,
 Եւ ապա ասաց
 Լ՛աւ է, ուրախ կաց,
 Երազը բարի՛
 Ե ուտ կկատարի.
 Միայն մրտադիր
 Ե յօօր աղօթիր,
 Յիսուս ծուար գիր,
 Եւ որ քո խնդիր
 Երկար չուշանայ
 Երդիւնք ստանայ
 (Իարուք եմ կարծում),
 Պէտք է պահես ծում
 Մի շաբաթ անբողջ:
 "Լ՛աւ, մնաս ողջ առողջ,
 Ե ո՛ւտ վերջ երազիս"
 Ա արձըղ իմ վզըս"
 Տիրակինն ասած,
 Տիրացուն գրնաց:

XXXVI.

Գարձեալ ես մեռակ
 Մըտի իմ սենեակ,

Չըզբտի անդ տեղ,
 Իբրեւ ինչայեղ:

(*) Ա անին իմ Ա անին, հրամային (Օհանէտ, Յովհաննէս,

Ման էի գալիս,
 Ա ար զլինի տալիս:
 Ընցաւ երկար ժուկ,
 Ի այց սրտիս անձուկ
 Կեղուակէր ինձ շատ,
 Եւ ես անընդհատ
 Եկնկաւ ինամուշոյս
 Երբ անար մարմնոյս
 Թուլութիւն յաղթեց
 Քուներս ինձ պատեց:
 Քաշեց քիչ երկար,
 Ի այց սահման չկար
 Ե յն իմ զարմանքին
 Սրտանց հրձուանքին,
 Երբ քուներս թընաւ,
 Տեսի որ պառաւ:

Տաղիս էին յոյս,
 Ինձ ոգի խրախոյս:
 Աւտի երբ տեսի
 Կրան, ոչինչ չասի.
 Միայն զմայլուած,
 Գէմքս այլայլուած
 Մ խիթ'ար, ուրախ,
 Զ ունելով էլ վախ՝
 Կրան գրկեցի՛
 Կուրծքիս սեղմեցի:
 Ի այց և այս անգամ
 Ես թնյլ սրտաբամ
 Ա ղողոց, վշտահար
 Զըգտի ինչ հնար
 Օ սպել իմ փղձուկ,
 Պահել արտասուք:

1001
 1416

Ինամիս իմ մօտս էր:
 Կորա գուժ, սերտ սէր,
 Մըտերիմ հոգսեր,
 Է՛ օգտաւէտ դասեր
 Ե յնք'ան ջերմագին
 Իմ սիրտ ու հոգին
 Մէշտ գրաւել էին,
 Որ աւել էին
 Քաջաւեր կօսքեր
 Կամ ուրիշ գործքեր.
 Ե. յւ միայն լինեմ
 Երա իմ մօտ նստեմ

Ինամիս իւր հերթին,
 Կոյնպէս իւր սրտին
 Յաղթել չեկարաց,
 Ու լալով ասաց.
 "Յաւըդ ես առնեմ,
 Ընունիդ մեռնեմ"
 Սանդուխտ, էլ մի՛ շար,
 Իմ սրտի պալար
 Մի՛ շարժեր, քանդեր.
 Ունիք փրկիչ, Տէր,
 Ես միշտ մեզ կօչնե՛,
 Կրան ինձուրդ, հոգն է՛

Մեր յոյս, մեր պաշտպան: Լճօթենք, փառք տանք
 Կան շատ զբոց, շատ բան, Ու հանդստանանք:
 Գեռ չէ ժամանակ, . . . Այլ քահանայն
 Մերն է յաղթանակ, Կգայ, ամենայն
 Միամիտ կացիր: Ինչ կայ՝ կիմանաս
 Թէ և մնացիր Եւ . . . կուրախանաս:
 Ըռանց ինձ մէնակ Որ էլ իմացիր՝
 Եւ դրա փոխանակ՝ Գու սիրտըդ բացիր,
 Թէ և կար մի ցաւ, Կաց հանդիստ, զուարթ,
 Բայց և այն անցաւ, Այդն է ծաղկաղարդ,
 Եղև շոկ կորհուրդ, Պէտք է պատրաստուիս,
 Որոյ ենք կցուրդ . . . Որ գնաս հաղորդուիս:
 Մեռնեմք եղ համար, Խոռնկ, մամ, ձէթ, կնդրուկ,
 Եւ մի՛ տգոհար, Լաշակ, քող, զանդրուկ,
 Ե՛կ, ե՛կ, բեղ մատաղ, Եւ այլ միւս ամէն
 Գընանք անյապաղ, Պատրաստ են արդէն:

XXXVII.

Յետ ծուռր դնելոյն, Չեղաւ ոչ ինչ ճար
 Լճօթք անելոյն, Գտնել ինչ դադար:
 Ես երկիւղն տակ, Երկար ժուկ անցաւ,
 Խնամուոյս հրպատակ՝ Մինչև որ հասաւ
 Բնկայ լուս, անձայն, Որ ձակի կանչին,
 Բայց միանգամայն Յետոյ՝ երբ վերջին
 Չեկաւ քուն աչքիս, Կանչը սկսուեց,
 Եւ խանուած մտքիս Խնամիս շուս զարթեց,
 Տանջող յուզմունքից, Եւ երբ պատրաստուած՝
 Խնամուոյս խոստմունքից "Ողորմեա՛ Ըստուած"

Լճօթքն կ'աւեր, Սաղմունքս Սաղմունքս
 Ժամին կ'ըստաւեր՝ Տըռանք ճօճանակ
 Նախ մեղմ տընկտընկոց, Լճու՛մ են եղեր,
 Յետոյ տըխտընկոց, Եւ և ձի՛սաղեւ
 Լսուեց տախտակին Եւ Երս մտանք գործով
 Ժամի կոչնակին, Լարաւու կողմով
 Բիւ միջոց անցաւ, Ուր նտնեաց զիրքով
 Նոր ձայն բարձրացաւ, Եւ հանոր կարգով
 Եյն էր ժամկուշին, Տեղ է բաժանած
 Որ կանչէր ողջին՝ Կանանց, կուսանաց
 "Ճամ է՛ վեր կացէք, Բայց զարմանք երայն
 Ու ժամ համեցէք, Որ այնքան մեծ, այն
 Ես էլ չուզեցայ, Երբքին ու վերին
 Ըստ պատրաստուեցայ, Տեղեր վեր էին
 Եպա երեքին՝ Կանայք, աղջկուհիք
 Մենք և Տերակին Մեծեր ու փոքուհիք
 Տընից դուրս ելանք, Եւ Մինչև մեզ համար
 Եւ երբ մտեցանք Գտինք անգործ
 Մեծ եկեղեցուն, Եւ երբ բազմութիւն
 Տեսանք տիրացուն, Եւ և շնորհակալ
 Ըստիլը հագին, Ըստ կային տրգայք
 Բանած փայտ ձեռքին՝ Ըստ և երկիւղ
 Գուրս էր հալածուած՝ Որոց ձայնից, դրած
 Եւ և անհուն, Ոչ մին երգերից
 Տաւով հո՛ւյ—վայոց, Ոչ ընկերք մունքից
 Փոքրիկ տըղայոց, Եւ ոչ մաղթանքից
 Որ դեռ նոր օրհնած, Ընար չէր լսուէր
 Ժամը ըսկած, Մի խօսքով արեւ

1891

(Պատէ կեանքդ) Եւ Ստացած պարբեր
 Թակ էր և ջարդոց: Եւ այնով ներքե
 — Քանի՛ Տիրացո՛ւք, Չեաներին մոմեր,
 Միւս վերակացո՛ւք, և յի ուս՝ նրանո Տամեր,
 Ո՛րքան՝ սաստեցին, սղմ, — Ընշարժ ու Տամեստ,
 Ը՛յլ և ջարդեցին (Որ տան նրանց գովեստ),
 Թէ՛ Ենաց, ախոյ, Կանգնած մընային
 Թէ՛ Տողաթափով Եւ մի Եւստիանին,
 Տար չկար բնանին և ըմբ — Ողջ միջակ կանանց՝
 Ը՛յս դժուար ցածին ցամախէ՛ւ աղջկերանց,
 Իսկ կանանց ցածները Եւ յի աղեմի կարգով՝
 Որպէս՝ Թէ՛ Տէն Էրկուս Ը՛հնայի ներկով՝
 Եւ որ շորեր Տագած Եւ կարմրացրած էին
 Կանգնած կամ չոքած Եւ Չեաներ՝ գլխովին,
 Ոմանք Եւստիան Տայց կային ոմանք,
 Միւսներն առէին Որոց ազգականք,
 (Որոնք Տինամեայ) Եւ Սարի չէրանցած,
 Տէ՛ր իմ, ողորմեա՛, Եւ յի վախճանած
 Կամ փանք քեզ Եւստիան: Եւրբ սրգաւոր
 Իսկ այլք ղբաղուած Եւ Տարի կարեւոր,
 Եւստիան ղոնցքով Ը՛յն դիրք անլայել
 Քան թէ աղօթքով Ը՛հն կատարել
 Կամ ծաղր անին Եւ կանանց տեղերին՝
 Կամ Տաւանէին Եւ կերբին ու վերին
 Միմեանց քող ղարդեր, և Ողջ պատկերներին
 Ըրծաթի գինդեր: Եւ Տողոր կողմերին
 Կային Տարեացո՛ւք, դանց՝ կային շարայար
 Որ երեսուցո՛ւք, Եւ Ոմեր անՏամար

— Եւ կա գանձանակ, Եւ Տաւեի երկու ծագո՛ւմ
 Փողոյ փոխանակ, Եւ կանջներ արարու: Եւ
 Ո՛վ ինչ որ կամեր՝ — Վ երջե ինչ կցէ՛
 Տուին խունի, մոմեր Եւ (Եւ կացած գողցէ)
 Մանած և կնգրուի՛ Եւ Տարերց Եւստիան
 Յայտնի՛ կամ ծած սրէ՛ Եւ ըլլենկոց,
 — Յետոյ այս գունակ, Տայց շատ վերկին
 Ընցան շարունակ Եւրբ բերին կարգին,
 Զարցեր ու երգեր, Եւ Տի ճիւղերն՝
 Եւստիան կարգեր Եւ Տանցուեց խաղերն
 Իսկ ես շուարնած, մաց Եւ Տարայք միայն
 Միտքըս մողորուած, Եւ Տար միանգամայն
 Վ շայ ինչ, ղարմացայ, Եւ Ողջ տղամարդիկ
 Ըղօթքս մտացայ, Եւ Տար խառնուեցան սաստիկ
 Միայն ղնէի՛ Եւ Տար Տար փոթ, ճրղիղոց
 Ինչ որ տեսնէի, Եւ Տար Ը՛յլ և թակ
 Եւ Տար ղարմացայ, Եւ Տար Ը՛յն բան տեղեցին
 Եւրբ՝ փանք՝ ի բարձունս՝ Եւ ինչ որ
 Սկսեցին երգել, Եւ Տար Տար ղարմացայ
 Եւստիան անլայել, Եւ Տար Ը՛հն կարեւոր
 Փոքրիկ երեխայք, Եւ Տար ղարմացայ
 Եւ Տար Եւ մեծ տղայք, Եւ Տար Տար վերջացայ
 Ողջ երկու ղարմացայ, Եւ Տար եկին
 Ընկային Եւ Տար Ը՛յն բան տեղեցին
 Եւստիան միայն, Եւ Տար ղարմացայ
 Ուրախ, գոհունակ Եւ Տար Ը՛յլ ղարմացայ
 Տար Եւ Տար Ը՛հն կարեւոր, Եւ Տար ղարմացայ
 Ը՛հն կարեւոր, Եւ Տար ղարմացայ
 Որ Տար Ը՛հն կարեւոր, Եւ Տար ղարմացայ

Սոցա թուով և ևն՝ իմ հետ վր խրոնով՝
 Մեղօք սեկրեմնո՞ր հմտմամբ Ըրի խոստովանեքս՝
 Ընհանգիտե՞հ հագնով՝ Ս Ըսացի յանցանքս՝
 Յանուցիբ ինչըով՝ Ըստ՝ արին արժան՝
 Յուշ, միտքն մոլոր, (Թէ և անարժան) ճանա
 Ը ուարողած ընտր, Ինձ հաղորդութեան
 (Որ հայրնս) խոսրով Ես Սուրբ Սարմնոյ, Երեանս
 XXXVIII.

Յետ դարձանք շուտ տուն Եւ տրղայք, մանկունք աւել
 Ը ուտեան սպահուն, Ըստ Ը յնքան սանձարձակ, մ իս
 Ինամիս էր դարբան, Ը Ըրձակ համարձակ, սղգոյ
 Սիրտն շատ տխրածս էր Չխաղան չոչոան ծով
 Ը յնոր իսկամասին, մտնալիամ չածեկ ձրոանսցելոյ
 Որ կանանց դասին, մոյով Ս ալ ինձ, էր ատումս
 Եւ միւսոց միջինսց մ յ Ը յս ահեղ սրատումս
 Կուռի ու վիճինս մացս Սուրբ Օ առդար դարինս
 Կամ ալ լ վատս յիմար մ Ս առինս արդարինս
 Ը նցքերի համար մ ը ըստ ուճ է վրկայս
 Ը առ էր գանգաթուրս մ ը ոկուժիւն չըկայս
 Ը յլ և նախատումս ը ըստ Ը յս իսկ վայրկենինս
 Թէ երբ, ո՞վք Ը նցիցս Ը սաց՝ ալ ինչ . . գինինս
 Կամ քահանայից մ ը ըստ Ը տապով վերակացաւ
 Միտք, խորհուրդ կանեկս Ս ընաց, հեռացաւ
 Կարգ, կանոն կղնեկս Յետոյ դանձարովս
 Որ սուրբ տաճարումս ը ըստ Ը յնին բունելովս
 Ը լ վատ, ապառքումս ը ըստ Ը յի բաժակ գինով
 Ը իննեկացք, վարմունքս Ը սաց, գիրքս է՝ ո՞վանցս

Ը աղորդուած լինի՞նս Ը յն էր մի միայնս
 Պիտի ընդունիս մ ըստ Ը ըստ միանգամայնս
 Նախ մի փոքր գինիս, Ս ինչոյ հոտ տեսածս
 Եւ ապա ունիս ըստ Ը էր բնաւ խրմածս
 Իրաունք ուտեկս մ ըստ Ը ետ հին շատ անցքս
 Ինչ կամի խրմելուս մ ըստ Ը նոր փորձանքս
 Յետ խմելոյս գինին, մ ըստ Ը ս գողով տրկարս
 Օ գացի ինքնին, մ ըստ Ը իհա Ը իհա ր, ցանագարս
 Որ գինեալ հընարս մ ըստ Ը սրբ աչքս ըստ
 Ինձ բնաւին շկարս մ ըստ Ը ստիպանց ըստ
 Իսկըս շուարուցս ըստ Ը եղէ էւ կարողս
 Ուշս բնաւ ցրուցս ըստ Ը ինձ յաղթահարող
 Ը ունչս էր վերջինս, մ ըստ Ը ստեղծանքս
 Չեղէ հընարինս մ ըստ Ը ըստ շունչ հանեկս
 Յանկարծ վայր ընկայս մ ըստ Ը ստեղծանքս
 Չեղար ո՞ք վրկայս գմն ըստ Ը մահալ գուշակս
 Բաց ի ինամեկս գմն ըստ Ը ստալ կայր յոյս
 Իմ յոյսս սիրելոյս ուս ըստ Ը սայց և այն բնալինս
 Որ զարհուրանօք, Եղէ իմ հոգումս
 Մենակ և անօք, Միայն եխտ ցնորքումս
 Ծեծելով ծընկներս ըստ Ը իտքս էր գալիս
 Ը ստ և անգ կընկեկս մ ըստ Ը ստ և անգ կընկեկս
 Չէր գտնոււմ ճար, գեղս ըստ Ը ստ և անգ կընկեկս
 Կարծէր՝ մահաղեղ մ ըստ Ը ստ և անգ կընկեկս
 Ը ստ և անգ կընկեկս մ ըստ Ը ստ և անգ կընկեկս
 Ը ստ և անգ կընկեկս մ ըստ Ը ստ և անգ կընկեկս
 Ը ստ և անգ կընկեկս մ ըստ Ը ստ և անգ կընկեկս
 Ը ստ և անգ կընկեկս մ ըստ Ը ստ և անգ կընկեկս

— Ես էր իմ դեզ, ճար, Յաւի մէջ գրձեց,
 Եւ միայն հընար, (Գլխիս կրակ անց
 Որ թշուառ խնամիս՝ թժասըն ու գինին
 Էւել քան ամիս, Տուաւ Տիրակին,
 Գործ գրեց, արեց ջանք, Բայց մոռացել էր,
 Բաշեց շատ տանջանք, Գինին անել էր
 Մինչև ես կրկին թժասին մէջ անուայ,
 Կարացի կա՛րգին շարկէ ո՛չ կամայ
 Տեղեց վեր կենալ Մեզ վատ ցանկալով,
 Եւ քիչ մի մանգալ: Ելլ չ'իմանալով,
 Իսկ երբ որ շուտով Արտով սուրբ անմեղ,
 Օռարթացայ սրտով, Որ ժանգ՝ մինդեղ՝
 Մի օր խեղճ խնամիս, Ինչպէս էր անում,
 Եսաց՝ թէ կամիս, Եղել է թասում:
 Սանդուխտ՝ քեզ պատմեմ, Ինչուր փո՛ւրք մեր Տէրին,
 Սիրտըս պարզ քամեմ, Որ մենք այն օրին
 Եյն գինւոյ մասին, Պրծանք փորձանքից,
 Որ մեզ երկուսին՝ Ատ կասկածանքից:՝...

XXXIX.

Եսպէս անյաջող Յաւոց մէջ սաստիկ
 Սիրտ, հոգիս տանջող Չըտեսի Օտտիկ:
 Բաշեցի ցաւեր, Մին ցաւըս կ'անցնէր,
 Ընցան կեանքս, օրեր: Միւսըն կը Տասնէր,
 Ընցաւ Օտաղարգար, Ո՛չ տուն ունէի,
 Չգտի ինչ դադար, Ո՛չ տընկեց էի,
 Ես անմխիթար՝ Ո՛վ էի, ու՛ր, էր:
 Իերմունքից վատթար, Ո՛չ ոք չըգիտէր.

Չըկար օգնական: Ես այսպէս մեռակ,
 Ինձ ո՛չ ազգական, Երկար, շարունակ
 Խնամուցոյ դէպ՝ ինձ անէր, Ա՛յ էի տալիս,
 Խընամք ու հոգսեր թնթորում լալիս:
 Չըբերին ինձ շահ, Բայց յանկարծ տեսիւմ
 Պաղտել էր ինձ մահ: Մ'օտ դրուան ներսի
 Ո՛չ ինչ ասելի, Կանգնած քահանայի
 Ո՛չ և յուսալի Ընշարժ ու անձայն,
 Չ'ունէի բնաւին, Որ ողջ մի ամիս,
 Ո՛չ ճար իմ ցաւին: Ո՛չ ես, ո՛չ խնամիս
 Բոլորք խտացան, Չէինք անում տեսած
 Ինձնից հեռացան, Ո՛չ ձայնը լրսած:
 Յառաջ խոտացան, Ետոյ նա շուտով
 Յետոյ ուրացան: Բայց, ուրախ սրտով
 Թէ Մելիք, Յաջորդ, Տալով ինձ սղոյն,
 Թէ իմ միւս միջնորդ, Մըտաւ և իսկոյն
 Դոյն և քահանայն Դըստեց: Երբ եկին
 Դղուր և ունայն Միտեղ երկոքին
 Խօսեցին խաղառ, Խնամիս, Տերակին,
 Տալով յոյս անախառ: Դա ծանր մեղմագին
 Ա՛յըն ինձ տարաւ, Ակըսեց զրուցել,
 Ես սոված, ծարաւ՝ Ա՛է՛" շատ կ'մնացել
 Մնացի օրը, անտէր՝ Ես դժուար վիճում,
 Չըկար ոք, դատէր, Տիրութեան միջուակ
 Թէ՛ լաւ, թէ՛ վատ էր, Շ'ատ էլ եմ տարել
 Ինձ միայն ազատէր, Յաւոց, միտք արել
 Սիրտըս տրորուած, Ինչ գլուխ բերին
 Միտքըս պղտորուած՝ Կամքըն էր Տէրին

Պէտք է համբերեմ՝ ընկայ, չիմացայ
 Ինչպէս սովոր եմ: Ըշխարհս մտացայ:
 Թէ բարին և շարժ Երբ քիչ աչք բացիմանս
 Լոյսըն ու խաւար, Ըշխարհ լացի,
 Վ նաս, կորուստ և շահ, Ղար, հար և բիւր,
 Վ այելք, կեանք և մահ Եւ Մակար, Մակար
 Միմեանց հետ խառն են Ըսելով կրկին
 Քաղցըր և դառն են: Երբ սաստկագին
 Մինից զըրկուելով, Թաթուաց, փրթիփրթաց,
 Միւսով շահուելով, Ուշ, միտքս գընաց:
 Ըյսօր ենք ուրան, Ըյսկերոյ ողջ այն օր,
 Վ շղը քաջենք ախ: Ըյս ցաւով խիտ նոր,
 Ըյս է իմ խորատ, Ըյս յաճախ անգամ
 Հարկ է խօսիլ շատ, Ուշի եկի, կամ
 Եւ ինչ խօսքերկար, Եղէ սրտածափ:
 Քոյ անբաղդ Մակար Սուգ, լաց, և սարսափ
 Ո՛հ ... մեռաւ ... գընաց, Ըն ու ահ, թառանչ,
 Մեռաւ ... նա չըմնաց ... Մտքի հոգետանջ
 Ըյս միայն լեցի, Հալումաշ արին
 Եւ սկըսցի ինձ, և որ հնարին
 Լաւ սգալ, ասե՛լ ինչ, Չէր ամենին
 Ուշ մնալին ո՛չինչ, Ղար ինչ այս ցալին,
 Ը ունչ, լեզուս հատեց, Ես միւս օր մենակ
 Ինձ սարսափ պատեց, Մտի ջոկ սենեակ,
 Ուշ չմնաց գլխումս, Ուր գիշերն անքուն,
 Ըհ, դողոց, սրտումս, Կստած, թաքթաքուն
 Ընդգայ, լուռ, մունջ, Չուներս խաչ արած,
 Իբրե դի անշունչ, Ըչքերս վեր լարած,

կամայ իմ սպոստ՝ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Լաց չէի փրգում: Ուս որմա ինձ, չըթողէիք՝ յոյսով Մ
 Ըն՝ Մակար, Մակար՝ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Երբ միտքս փրգարայ Վ Մ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Թէ դու աչքքի չոյժս, լա յոյժ ինչպէս թե՛ք թաղէիս մնն թե՛
 Իմ միտքս փրգարայ Վ Մ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Կըմեանս, կըմալն Վ լոյժի ու իմ միտքս փրգարայ Վ Մ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Ես անտէր, անխնամա՞ն Ես քեղ: Տըպատակաս յոյժ
 Ո՛հ, ցաւերս փրգարայ լոյժի Քեղ է կեանքս յոյժ
 Պիտի լանջողայն, ցմսաթիւր ինձ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Ես թշուառ քերիքի Մեռար, ինձ թաղէիս մնն թե՛
 Մատաղան յոյժից Վ Ք և շուտ թաղէիս մնն թե՛
 Սիրուն պատանեակ, Հէգ գերեվարիդ՝
 Քաղցրիկ աղանեակ, Որ սիրահարիդ:
 Լ՛ն ինձնից թըրիքի սա յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Ինձ մենակ թողիր, զոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Ո՛վ է սիրականս այ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Ո՛վ իմ օգնեականս յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Ո՛հ սիրտըն այրի յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Մնացի որբ, այրի: սամ յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Մեռնեմ աչքերիդ: Ու հանդարտ յատկացնալ
 Սիրուն յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Ինչ եղև քո ուխտս յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Քո դժբաղդ Մանդու թոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Մնալով որբ, անմայր, յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛
 Թողեց կոյքս տունի հայր, Սիրտի զմեռանիս
 Ընտրեց քեղ իւր այրի մա Մարդիկ չեն անմայր թե՛
 Չունի քոյր, եղբայր: Եւ Մեռ բաժնիկեմ մա յոյժից զՊիտի թաղէիս մնն թե՛

Թէ մին մեռնողիցն զայն զըլիսիգ նոր ցաւն պատուի
 Միւսըն ծննդն ինչ շնորհակալութեամբ արարած զգալ
 Թէ Կարգաւորութիւնն Եկամտայն Նախիքն Կ' Ե'
 Լմենք ինչ կարգիս Ս Մի լարն Տանգարտիս զի
 Լորի ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Լըլարն ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Լարսպէս է Կարգաւորութիւնն Ս Մի լարն Տանգարտիս զի
 Տէրի ստոր կարգն զի Ս Մի լարն Տանգարտիս զի
 Կուս Ել ջննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Ստոր ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Ստոր ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Ստոր ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ

XL

Քաջեցիցս զանգամն շնորհակալութեամբ արարած զգալ
 Քիչ քան թէ մի ժամ ինչ Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Միտակարարութիւնն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Տէր-Տարա-Տիրութիւնն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Եւ երբն ի վեր կացիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Տեղեց զանգամն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Քաջանայն ի վեր կացիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Տարու ընտանացն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Լսաց նախ ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Լին կարգի ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Ստոր ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Ստանք, — գործաւորեց Ստոր ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Թէ միտակարարութիւնն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Կուս Ել ջննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ

Պատահած ի հորձանքն ճգմ Լինգ կնամ ինչ յանգամն
 Իբրև մի պարծանքն ընտանացն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Թըլնամեաց Տամարն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Իսկ մեկ յանգամն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Իան գոյացիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Յաւերս շտանցրեց ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Միտակարարութիւնն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Լարսպէս է Կարգաւորութիւնն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Եւ երբն ի վեր կացիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Տեղեց զանգամն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Քաջանայն ի վեր կացիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Տարու ընտանացն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Լսաց նախ ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Լին կարգի ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Ստոր ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Ստանք, — գործաւորեց Ստոր ճննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ
 Թէ միտակարարութիւնն Ստոր կարգաւորութիւնն ձեկ
 Կուս Ել ջննչիկն ընտանացն ի վայ և մի ջոկ գործ ուր ձեկ

(*)

Եւ միւսքսլ ցորած՝ քմի Մերձ ի կանչահիւսնդ՝
 Կրանց կայքի կաջլաւաւս (Խանից ջերմեաւնդ, մի ձգդ)
 Խըլեւ կայանել՝ Եւսիքս ինդրուսն արնել, ցամաւցցեցի
 Գըլսից կայանել զձ յիւրաւաւ քաղաքս կայքն իւր
 Քեզ (Կանդիկա) փակցրել Յետ նորա մահեցալոց մա՛
 Եւ մահն վակցրել շրջ ձեռն (Կաջորդել արհից)
 Որ դու, երբ հարցնեն, դու յառանգիս փոխան՝ բցում Մ
 կամ թէ տուր զարձնեն յետաճակնքն Կանուս սւր)
 Չասնաբրոնաբար զձ — Ընդուն Օտանին (*) քաղց
 Փակցրել է Մակարոյ՝ Ուրախ այս բանին՝ ցցում ի
 Ըսլ թէ ցոյանարարս՝ զձ Օտանի, շտպող զգոյ լայն՝
 Ինքրդ փամակարոս ձ ձեռն Սօս սարի ճամբու ի
 Ուղուսն կրնալ զանալ մաքր մի ազգական ձ գաձի
 Կրան կինս քանալոս մայր Եւ խորհրդական, մցրա ի
 — Կոյնպէս անիրան, քմի (Ընուն՝ Օլալ լղայն, աձ)
 Օտանի լուր իրան՝ քա յուր (Գիրծ շունի էր, մեզալ) մա՛
 Զոկ սպասեալ ճարել զձ Որկել էր մեզալ զի զիս ի
 Եւ ազգաբերել մայր յետ Որ նա շտպալ այս անել զոս
 Թէ մեր մեծ Մակարոյ զայն Մանէ հարցնալ փորձ, մի յետ
 շամ միւս պատուելիք՝ զի Քննե ողջ այն գործ, զմ Մ
 Իշխանք ի կողայնալոս դու Եւ որ ամեն կերպ զաձ լայն
 Ես Տէր Կարապետոս քցլ Մշխատի ու կրք յետախաձ
 Յաջորդով զլաւաւ հոգար Տեսնե՛ կայ ոգոս, քցր սեւր
 Եւ Խանից անա՛ ճամա նա թէ՛ ուղորդ, թէ՛ սրբա՛ սոր
 Տուել ենք մահանգեղ զյուր Գըտնե՛ մի ջոկ ճար, զա Չ
 Ըրել խելայնի յառա՛ յարգազրել վըճար՝ քմ Յիւր
 Քս հօր խոսրովն իւրանոյ (Կոյք, կայք, Խոսրովն, ի
 Որ բուրովն մա՛ յետ լուր Եւ քեզ գեղովն, զմ յետ

(*) Սոջոսեայ Գործ մէկ և նշանով թուար, Տաճիլ:

Ընէ իւր ձեռն Եւ իբ Շահազար,
 Ըն լղայնեւն Որ քանի հազար
 — Չար, նեղ այն գազան Օրբ, սորուկ ունէր,
 Երկար զանազան Իայց եղև աներ
 Գործ ածեց միջոց, Խանին բաց, ազատ
 Սպասուներ, յիջոց, Տալով իւր շիւրջատ
 Իայց տեսա՛ երբ որ Դուստրը կընու թեան,
 (Ինչպէս են սովոր) Որ և խանութեան
 Սուտ են զանգատանք Մեծ կինն է այժմոյս, —
 Եւ ողջ հանգամանք՝ Եւ իւր հօր սիւն, յոյս...
 Ըսաւ նա կաշառ՝ Ըսլ Խոսրով քո հայր,
 Սատանին պաշար, Թէ և խեղճ, թոյլ այր,
 Գարջ շար թամամից — Էերբել է ընաւին
 Յուգայե զարմից Ընն անիրաւին
 Յետոյ ոլորեց Խորատ և խոստմունք,
 Զոկ թել, յորդորեց Սարձ ու սպասմունք...
 շօրը անպիտան, — Օլալ լղայն յիմար,
 Թէ քանի կենդան՝ Յետ իւր անհամար
 Տայ քեզ կին Խանին — Օլոր աշխատանքին
 Խւր տէր — Իշխանին: Զոկ միւս զաւանքին,
 Երկար ժամանակ, Երբ հիմն զըրեց,
 Ըմեն եղանակ, Եւ կարգազրեց,
 Շատ նա աշխատեց, Որ դժբաղդ Մակար՝
 Կշտեց ու դատեց, Թէ և ցաւագար,
 Իերբելով խանակ՝ Մինչ վերջանայ վէճ,
 շին, նոր օրինակ՝ Նստի բանդի մէջ,
 Օրբեղ ու ազգու, Ուր և շատ տանջուեց,
 Ինչպէս Սարանդու Մպա վախճանուեց . . .

Ա՛լ իցէ՛ թող՛ գան, Աղմուկին դիմնալ
 Լինին օգնական, Բան մի իմանալ
 Չըկայ էլ օգուտ, Ա՛կ քրջը՛ փառք՛ Տէրին,
 Աղարկի՛ր և շուտ՛, Երբ շոր՛ բարձ բերին՛
 Գայ մեր քահանայն, Ար փոքր՛ ինչ քընէ,
 Մընայ մի միայն, Ա՛ւ հանգիստ գըտնէ,
 շաղորդել խեղճիս, Շատոնք՛ դուրս քնացին,
 Քանդուեց տուն ողջիս, Քիչ ունանք մնացին:
 — Բորի՛կ, գըլխաբաց, Ես էլ՛ գողրեցայ՝
 Եւ խիստ տապառպած, Լալուց, մօտացայ
 Երեսս պատռտած, Տեսի՛ էր ընկած
 Մազերս կըտրատած, Ինամիս թաւկացած՝
 Գուրս թըռայ փողոց, Գէմքով՛ կիսամահ,
 հուի բըղաւոց, Բայց չկար էլ ահ,
 Լացով, հայ՝—վայով: Ինած էր հանդարտ,
 Աւստի շուտ, ահով, Եւ մի տղամարդ՝
 Նոյն լըսած պահին, Մեծ բժիշկ՛ գեղին,
 Լուր յանկարծ մահին՝ Մօտ գլխատեղին՝
 Շատոնք վազեցին, . . . Նստած շատ խոշոր
 Գէպ մեզ վազեցին . . . Կերպով, ծանր ու չոր
 Եկաւ նոյն հետայն Խօսումէր կամաց,
 Եւ մեր քահանայն: "Թէ այս հին ամաց
 — Երբ ես տուն դարձայ Կինարմատ բընաւ
 Չարմացայ, չորցայ, Չէր փորձել խիստ ցաւ
 Կար մեծ բազմութիւն, Միշտ առողջ, ուրախ
 Գղբրոց, թընդին . . . Չէր քաշել ահ, վախ
 Քաշեց շատ երկար, Բայց երևումէ,
 Ղար, հընար չըկար Ու այժմայս կրումէ

Քար սրտում ցաւ վատ, Նա կարծեօք գիտէր
Կամ մի յուսահատ Թէ ո՞րքան շատ էր
Ընցք է հանդիպել, Պատաւիս ցաւ հոգ,
Աւստի և դիպել Եւ թէ մեր կամօք
Գլխի մէջ կանթուած . . . Ա՛կ քրջանար իմ գործ,
Թէ այսօր ջարդուած Չարկէ մենք անփորձ
Գուով չափազանց, Կեանք կ'ըլարէինք,
Պիտի չանուկ զանց, Եւ թէ ճարէինք
Պահուի ապահով, Չընար, հանգչարան՝—
Չանգիստ, անվրգով: Ըլոց տան, դըրան,
Իսկ երբ արթնանայ, Նման տնկեցի,
Որ շուտ զօրանայ՝ Իբրև խոյեցի՛
Պէտք է տալ յաջակ Չէինք թափառիլ
Յուրտ ջուր, և քացախ Ըլոց պատկառիլ . . .
Քըսել ոտերին — Պատաւս էր քընում
Կուրծքին, ձեռներին: Ըլատ շունչ առնում՝
Եւ թէ միւս հընար Ընշարժ, հանդարտիկ,
Ու շատ օգտակար, Եւ երբ ողջ մարդիկ
Բայց այլ և դժուար Գուրս ելան, մնացին
Չիւանդին համար Կին մի՛ մեր գրացին,
Ընէ, որ երբէք Միւսն Տիրակին,
Չիլի սըրտարէկ, Մենք էլ երեքին՝
Միշտ ուրախ կենայ Գիշերի կեսին,
Եւ չողառնանայ . . . Ընկանք միասին,
— Բժըլկին խորհուրդ Յետ մեր աղօթքին
Ունէր միտք խառնուրդ Պատաւի մօտին . . .

XIII

Գոհութիւն Տէրին, Մենք այն գիշերին

Բնօրինակ սրբաւեր,
 Չբռնանք փորձանք:
 Ծագեց անաւօտ,
 Պառաւրս ցաւոտ
 Զարթեց, աչք բացեց՝
 Իայց և շատ լացեց,
 Յետոյ մօտ կանչեց
 Ինձ ու աղաչեց՝
 Չեղանքս բռնելով,
 Եյսպէս անելով:
 "Ընբա՛ղտ իմ Սանդուխտ,
 Թո՛ղ աչքերըս շուխտ
 Կուրանան և կամ
 Փակուին վերջ անգամ,
 Որ ես չը հասնեմ,
 Եւ ո՛ղջ չը տեսնեմ"
 Երբ դու որբ, անմայր
 Մընաս խեղճ, անայր:
 Գիտե՛ս սիրելիս,
 Որ իմ ուղելիս
 Ե՛յնէ, որ Խիկար
 (Երբ մեռաւ Մակար)
 Լինի ամուսին
 Վեղ՝ դուք միասին
 Սարքէք տեղ ու տուն
 Սիրով հաստատուն,
 Չըմնաք ոտքի տակ,
 Խոյտառակ, կատակ

Կամ թէ խան, այլ շուն
 Չըտան քո անուն . . .
 Զոկ հընար չըկայ,
 Փրկիչն է վեկայ
 Պիտի նշանուիս,
 Երատուիս, հանուիս
 Մտքիդ գաղանխն՝
 Ենօրէն խանին . . .
 Եթէ սուրբ կըրօծ
 Հին հարանց կանոն
 Տալիս են հրաման,
 Լչի ինչ արդեման
 Կայ հիմըն պատճառ,
 Որ դու հակաճառ
 Ընդդէմ ես դառնում,
 Իմ կեանքս բառնում . . .
 Պատճառ իմ ցաւին
 Դու ես բնախն . . .
 Եհա՛ սիրելիս,
 Իմ միւս անելիս
 Թէ ունիս դու կամք,
 Որ քո բարեկամք
 Տեսուր չըմընան,
 Եյլ ուրախանան,—
 Տուր ինձ խօսք հաստատ՝
 Լչի դու պատ՛ի պատ
 Չըբերես փաստեր,
 Սի՛ այլ ևս օտտախր

Երգմամբ կամ ահով,
 Քո գլխի մահով . . .
 Զոկ էլ ինչ ասեմ,
 Ինչ երկար խօսեմ:
 Դու ես կեանքս, մահ,
 Չըկայ քեզ ինչ շահ,
 Որ և ինձ հողեա
 Վեղ մենակ թողեա"
 —"Ո՛հ, ես քեզ թաղեմ,
 Գլխիս քար մաղեմ"
 Եսացի, խնամի՛
 Թո՛ղ տուր, քանի մի
 Խօսքեր քեզ պարզեմ,
 Իմ սիրտը մղեմ"
 —"Եւ շուտ ընդհատեց,
 Խօսքերըս խոտեց,
 Եսելով կամաց՝
 Թէ նորա կամաց
 Չը պիտի լինեմ
 Ես բընաւ ընդդէմ:
 Եւ թէ անպատճառ
 Չըկայ ոչ ինչ ճար,
 Պէտք է վերջ դրենեմ
 Ինձ աղատ անեմ . . .
 —Եյս իսկ նուագում
 Միւս մօտ սենեկում
 Լըսուեց ոտքի ձայն,
 Իայց և նոյն հետայն

Մըտաւ ծանրաձև
 Քայլերով թեթև
 Տան տէր—Քահանայն,
 Իր (իրև թէ այն
 Ինչպէս և հարկ էր
 Յետ տալոյն ողջայն,
 Եւսով մի և նոյն
 Երկար խօսեց:
 Ա երջապէս կրցեց,
 Պարզ յայտնի բացեց,
 Թէ լինիմ յամառ,
 Ես մինչև ամառ
 Պիտի հարս գընամ՝
 Իանին . . . թուրքանամ . . .
 —Ո՛հ, ես թուրքանամ,
 Հաւատս ուրանամ . . .
 Եսացի վտա՛հ՝
 Ինձ ինչ ահ, ինչ մահ,
 Ինչ փառք, ինչ պատիւ
 Եւ ինչ գանձ անթիւ
 Կարող եմ հանել,
 Կամ ինձ բաժանել
 Իմ սուրբ հաւատից:
 Եյն գարշ . . . կաւառից—
 Ես պիտի վախեմ:
 Իմ հոգին ծախեմ . . .

Ո՛չ ո՛չ իմ շայր-տէր, եմ ես, շուտով նա
 Սիրտը մի գըրգէր, կաշխատի, ջանայ
 կայ միշտ միամիտ, Գործը չուշանայ:
 Չեմ յիմար, անմիտ: Ընշուշտ վերջանայ:
 Իսկ եթէ կայ հարկ, — Իմ պատասխանին
 կայ և կրօնի կարգ, Ըստ վերջին բանին՝
 Կամ թէ դու կամիս, Ը՛յն եղև միայն,
 Ինչպէս և խնամիս՝ — Թէ միանգամայն
 Ես ձեզ հընազանդ, Յօժար եմ պատրաստ,
 Սիրով ջերմեռանդ, Չեմ լինիլ ուրաստ:
 Չերն եմ ողջ սպանդ, — Իմ այս կարճ խօսքով —
 Միայն թէ հիւանդ, — աստատ խոստմունքով
 Պառաւս հովանի շայր — տէրն գոհունակ,
 Լինի կենդանի: Մի ջոկ եղանակ
 Ինչ հարկն է՞ արէ՞ք, Բոկոսեց օրհնել
 Ո՛ր կամիք՝ տարէ՞ք: Ինձ, յետոյ հանել
 Բայց թէ մարդկանց մօտ Ծոցից գովանի
 Լինի ինձ ամօթ, Ոսկի մատանի,
 կամ ինձ չը գովեն, Որ երբ գրեց մատիս՝
 Ը՛յլ և նըղովեն՝ — վեր կացին մօտիս
 Թող այն մեղադրանք, կանայք և խնամիս
 Եւ ձեր հարկադրանք Ը՛սացին, "պարես",
 Չըբերեն փորձանք, Բարով վայելիս,
 Գըլխիս վատ յանցանք" ... Ծաղկիս, զմայլնս
 Օ՛ր ես այդ կարծիք, Ը՛պրի շատ երկար
 կասկածանք, խօսք ձեզ, Եւ փեսայն Խիկար,
 Ըսաց քահանայն, Բարով միանօք,
 Եւ թէ համաձայն Մի տեղ ծերանար:

շայր-տէրն իւր կարգով, Չունիմ էլ բնաւ ին,
 չին հարանց դիրքով, Եւ միշտ գըլխովին
 Սրտանց խնդագին, Լինիմ ես անհոգ՝
 Օրհնեց ինձ կրկին, Չէ կարող ո՛չ ոք
 փառք սուաւ Տէրին, Ինձ վնաս հասցնել:
 Մաղթեց ինձ վերին, Եւ ո՛չ նեղացնել:
 Շնորհ, գուժ, բարիք, վերջը՝ մեզ անաց՝
 Ըսաց՝ թէ կարիք Մնա՞ք բարեաւ. — գնաց:
 XLIV
 Ընցաւ յետ այնոր փայտի Լըսեն իմանան,
 վեց կամ քօթն օրոյ, Եւ չեքան ու ջանան,
 Խնամիս ողջացաւ, Եւ իր յետոյ էլ իրան,
 Չունէր եւ ինչ ցաւ, Եւ կամ ա՛յլ թուրք իշխան՝
 Բայց շատ էր յուզում ցնա թշնամեաց խօսքով:
 Գտնել ճար ուղղում, Եւ ջոկ չար մտքով,
 Որ շուտ կատարի ինչ ցո՛ւր Չըհամարձակուին
 Իւր խորհուրդ բարի, Եւ Գիպչել իմ պատուին,
 Եւ ինչպէս հարկն է՞ վեր կամ բըռնագածին,
 Մեր շայց կարգն է՞ քիկարից զատել:
 Բերեն ինձ կրչան, — Ըստուծոյն էր խնամք
 անդէպի սեղանոյ սիմանք Եւ Նորա սուրբ կամք,
 Ուստի չունէր քոն, Եւ Որ խնամելոյ խորհուրդ
 "Նա յայտնի, թաքուն Մեր ողջ Ժողովուրդ
 Գցել էր միջնորդ, Եւ Շատ լաւ հասանեց
 Որ ինչպէս Յաջորդ, Եւ ծածուկ յայտնեց
 Նոյնպէս և Մեղիք, Որ էլ չուշանաք
 Միս երեւելիք Բայց զգուշանաք

Կայ խանից լըրտես, Բարեկամ կանայք, յո՛ւրա
 Չի՛նի մեծ հանգէս, Կրկու քահանայք, դա՛ն
 Լ՛յլ միայն ծածո՛ւկ միայն Վործակալ թեմին, բնա՛ող
 Լ՛յն դիտմամբ յատուկ, Կայրպետ կայր մինմա՛ծ
 Որ նա չըխառնուի մե՛ծ ինամեայ կոյս կոյր՝ գո՛ւփ
 Կախ նշանն օրհնուի, Ինամուռս մօրաքոյր յո՛ւր
 Յետոյ ընդհանուր մե՛ծ Չկար էլ ո՛չ ոք ոչ, զո՛ւր
 Երբ տարածուի լուր, Կանայք նստած ջո՛կ, ջո՛ւ
 Թէ ես կանոնով Չուէին ինչ հող,
 Օրհնած նըշանով Խօսքերն էին լոկ
 Ունիմ ինձ փեսայ, Իմ նորափ կսին, Կայր
 Խանն էլ կըխուսայ, մաքր Տան, կայից մասին,
 (Ինչպէս լըսած են, Կայր է՛ ա՛յն դիտմամբ, մի
 Գիտեն, տեսած են) Թէ երբ ստիպմամբ յո՛ւր
 Կարող է՛ մօտ գալ, Կամք էի տուել ապշ ըստ
 Ինձ վընաս ինչ տալ, Թէ վատ, թէ լաւ, էլ ոչ
 — Լ՛յս իսկ խորհրդով Պէտք է՛ր բնաւ ցաւել, զի
 Պառաւրթ շուտով մե՛ծ Լ՛յլ ինդաւ գովել...
 Ինքնին յօրինեց Բիչ քաղց, յետոյ մի
 Զոկ կարգ, տնօրինեց, Ինչպէս էր պիտոյ՝ լա՛ն
 Եւ շաբթի վերջին Լուջուց մի մարդ, մե՛ծ
 Երևան իսաչին Չեռնին բռնած վարդ, յո՛ւր
 Կատարուեց այն ճէս Մըտաւ կանանց մօտ, գո՛ւ
 Ծածկաբար, այսպէս Կերպով ամաչկոտ, մա՛լ
 — Իրիկուայ պահին Տալով այն ինամուռս, յո՛ւր
 Ըրաւիրուած կային Լսաց՝ աչքոր լը՛յս, զի
 Մեր բուր գեղից Լստուած ընդունի, մի
 Միայն մեծ թաղից, Ընորհաւոր լինի, մե՛ծ

Բարեււ վայելեն, Թէ խօսքըս է մին, յո՛ւր
 Որդուվք ըզմայլեն՝, Իմ տէր, մայր՝ ինամին
 — Փոքր ինչ ժուկ տեեց, Զանկայ թէ կ'ուզ մահ
 Չըմնաց, բարովեց, Ինձ, պիտեմ վստահ
 Գուրս գնաց մարդն այն, Ես ա՛յն կատարել,
 Եկաւ նոյնհետայն Կայր Միշա շահ համարել,
 Տան տէր — քահանայն Ըուտով դուրս գնացին
 Լսաց՝ ամենայն Պղջ հիւրերն, մնացին
 Պատրաստ է արդէն, Իմ մօտ պառաւ կոյս
 Բուտի ե պարս Են, Կայր Կայր ինամուռս,
 Գընալ մեծ կանայք, Եւ մին կին դրացի,
 Որ կան քահանայք, Որ նըշանացի
 Եւ միւս ա՛յլ հիւրեր, Կայր Յայտնեց ինձ՝ մենակ
 Տուաւ ե պատուէր, Կայր Կայր միւս սննեակ
 Կա ինձ առանձին, Կայր — Թէ ինչ պատճառ կար,
 Թէ կ'ս իմ անձին գնի նայ Չիմացայ, երկար
 Չուզելով վընաս, Կայր — Մնացի ես այն տեղ
 Որպէս չափահաս, Կայր Մինչև միտեղ յո՛ւր
 Ինքըս ինքեան տէր, Կետ գարձան կանայք,
 Պէտք է անվեհեր, Կայր Եկին քահանայք,
 Ըզատ, պարզաբար յո՛ւր Կերին ե հիւրեր զմից՝
 Եւ ո՛չ բռնաբար, Կայր Եւ ըշանիս փրկոր
 Ըկամայ տարտամ յո՛ւր Կետ որոյց միայն յո՛ւր
 Պատասխանի տամ զո՛ւր Ըլագ քահանայն յո՛ւր
 Իերող նըշանին, Կայր Կործակալ թեմին, յո՛ւր
 Ըլագ քահանայն, Կայր Եւ իմ խընամին մա՛լ
 — Փոքր ինչ լուս կացի, Կայր մըտին իմ մօտ,
 Իսկ երբ ասացի մե՛ծ Կայր Ես կրելով ամօթ, յո՛ւր

Տեղեց վեր կացի ինձ շնորհաւորել, անպա-
 Ռե կանոնած մնացի: Եւ ի վեր և սրտով իր լոկոսով
 Նորա երկաթի ի վեր և ի վեր և ի վեր զգոմ
 Հարցրին ինձ կարգին. ձե կասկած անքն ցրեմ.
 Թէ Ըստուածային մի աշխարհին իմ կամօքս սրտով
 Օրէնք նոր և ճշինաց Չափահասութեք, որք ասի
 կարգել են պըսակ, յոստո Իրաւունք ունիմ, որք մեջ
 Որ չափահասակ զգոմ ի վեր նորեմ, ընդունիմա ըստ
 Տըւայք, պղծեանք ասն և կենակից ինքեան, սարգոսք
 Ունին իրաւունք պըսակ Սէ մենք երկորեան յոստ
 Ընտրեւ ամուսին, մի և ի իննք միաբան, յանց
 Սիրով միասին յաւանց զ Միմեանց պահպան, որ
 Ըստ Ընդունեք վարել, Սի հոգի մարմին, որ
 Բարդ, որդիք ձարել, Սեր, չար թշնամին յոստ
 Թէ այս ետրհորով, Չէ կարող յաղթել մի ա,
 Ես էլ իմ ճերթով կամ մեր սէր խախտել:
 Պէտք է, որ խօսեմ, — Յետ այս և այլ շատ
 Բացարձակ ասեմ, Տալուց ինձ խըրատ, սարգ
 կամայ եմ սիրել, Կնացին միւս սենեակ, զգոմ
 Խիկարին ընտրել: Եւ Ուր աջ և ահեակ զգոմ
 — Երկար միտք չարի, կանգնեցին կարգով, սարգ
 (Չըկար ձար հնարի,) Ըրթեքով երգով, յոստ
 Ըստ, կարճ խօսքով, Կէմ իմ բաց զբոք
 Թէ յօժար կամքով, Ըստ ու փառօք,
 Ես եմ ցանկացել յոստ, Երջան օրհնեցին զբոք
 Ու հաւան կացել, Ու ըստանեցին, զգոմ
 — Երբ այս լըսեցին, Իւրեանց մէջ հիւրեր
 Ը ուս ընկնեցին, Քանի մի երեք, զգոմ

Թէ շաբարեղէն, իմ յոստ Ետոյ ասացին
 Թէ միւս քաղցրեղէն, զգոմ Գահպան ինձ, զնային:
 Եւ ի վեր և ի վեր և ի վեր զգոմ
 Երբ այս վերջացաւ, իմ Քնկոյզ, նուշ, պիտուակ
 Կէսպ ինձ մօտացաւ, զգոմ Չամիչ, շաղանակ, զգոմ
 Տիրակինն զընկից, զգոմ Ըստ անուշակ, զգոմ
 Բանեց իմ ձեռնից, զգոմ Կենամն, մեկտեղ, զգոմ
 կանանց մօտ տարած, զգոմ Թուզ, ինձոր, փըշան, զգոմ
 Ուր ինամիս պատու, զգոմ Ըրմաւ և այլ շատ
 կոյր կոյս և մայրպետ, զգոմ Պէսպէս քաղցրեղէն
 Նստած միւսոց հետ, զգոմ Եւ շաբարեղէնք, զգոմ
 Գրած էին մէջ տեղ մօտ, զգոմ Փունջերով վարդեր,
 Երկու սկոռակ, զգոմ Ինկեթից զարդեր, զգոմ
 Իմ մըսնեւոց յետ ըմ զգոմ Օւնաղան զոյնով, զգոմ
 Ը ուս կանգնեց մայրպետ, Սարքած թիթեղնով, զգոմ
 Ըրթեք մի կարդաց, զգոմ Իսկ միւսուն կային
 "Ընտրահար" ասացին, զգոմ Իրեր նըշանին, զգոմ
 Եւ երբ շատ խնդաց, զգոմ Թուխտ կերպաս, զգոմ
 Խնամիս փախաց, զգոմ Կինտեր, թաշկինակ,
 Ողջ ամենքին զգոմ Ինկեթալ, վերարկու,
 Երկկին, երեքկին զգոմ Բող, զանդրուկ, երկու,
 Տուին աջքալոյս, զգոմ Բորոց, աղանոց,
 Ինձ խրակոյս մէջ յոյս: զգոմ Թիկնոց, լանջանոց,
 — Սերջը միասին զգոմ Մի քրտակ հինայ,
 Բացին ջուխտ թէփսին, զգոմ Մատանի ոսկեայ,
 Որոց մինն էր լիք, զգոմ Մեծ վեղե կոճակ,
 կային ուտելիք. զգոմ Եւ մի ջուխտ մուճակ:

Տնտեսներն սրբանց, Ունիմ արգանսիք
 Խնդացան սրտանց, Հատ ուրախալի,
 Հատ հաւանեցին, Հաստատ յուսաւի: . . .
 Հատ և օրհնեցին, Խօսեցին երկար,
 Յետոյ առաջին Վոյ էլ բան չըկար,
 Թէփօէն միջին Տեսին՝ որ ուշ էր,
 Գարսած իրերից Մեղ՝ բարի գիշեր՝
 Մի մի բուրից Ըսացին, գնացին,
 Բաժին վեր առին, Չմնացին հացին:
 Գոտիկներն դըրին: Իսկ մենք նոյն ժամին,
 Վերջէ պաշեցին Ես և իմ խնամին,
 Ինձ՝ աղաչեցին, Աւտան տիրոջ կին
 Որ տըլուր չըմնամ, Միտեղ երեքին
 Ըյլ ուրախ կենամ, Կերանք ինչ տուած
 Թէ՛ յայանի, թէ՛ գաղտ, Լըր մեզ Տէր Ըստուած,
 Բացուել է իմ բաղդ, Յետ քիչ խօսելուց,
 Տեսի աւետիք՝ Տուն ժողովելուց
 Նշանիս հաւաստիք, Վոյուեցանք նոյնպէս,
 Չանեմ էլ կարծիք, Վերջացաւ հանդէս:

XLVI

Ընտանաց շատ վաղ Գլուխ մի բանում
 Խնամիս անյապող Թէ իմ նըշանում
 Ժամ գնաց: Ես մենակ Կայ՝ վնաս կամ թէ շահ,
 Երկար ժամանակ Եւ թէ ես անահ
 Միտք էի անում, Կարող եմ ման գալ,
 Բայց չէի հանում Թէ անակնկալ

Պիտի պատահին, Գոյալ յոյրիկն չըլսանիլի,
 Վման սեղմահին Տրամի, Կարողի՛ն՝ յա յոյ՛ն
 Մակարին՝ փորձանք, Կանգնեցի մօտին:
 Եւ կամ ա՛յլ յանցանք, Ես սե, հաստ գօտին
 — Ըստէս իմ սրտում, Բունած աջ ձեռնով
 Տարակոյս, տրտում, Յած ու մեղմ՝ ձայնով
 Կի շատ շաղուած, Ըսկսեց խօսել
 Մտքով զբաղուած, Իմ հետ, և ասել,
 Բայց այս նուագին, Թո՛ղ տխուր քս ձե,
 Երբ տեսի՛ եկին, Ըյդ հագուստ թուել, սե,
 Միտեղ երկոքին՝ Ընք, ունքդ բացիլ,
 Խնամիս, տիրակին, — Միշտ ուրախ կացիր:
 Ես զգուշացայ, Ըլ ինչ հարկաւոր,
 Եւ էլ չուշացայ, Չես կոյս կարգաւոր,
 Տեղից վեր կացի, Եւ ո՛չ սըգաւոր,
 Հետ դուռն բացի, Ընտեր, չըբաւոր:
 Իսկ երբ դուրս ելի, Ըլ նշանած ես,
 Վոքա լըսելի՛ն, Ըլ շանիդ կարգ, ծէս
 Չուով, բայց ծածուկ Ըլ քրջացան արդէն:
 Իմ մասին յատուկ Ըլ կա թէ մարդ եւ
 Օրոյց էին անում, Մեր չար թշնամիք
 Միտանց խոտանում, Ըոցա թուրք խնամիք
 Որ էլ չուշացնեն, Թո՛ղ արամին, արաբսիկ
 Գործը վերջացնեն, Սրտերըն ճաբուին,
 Ես էլ իմ հերթով, Թո՛ղ տան յիշոցներ,
 Ըն իսկ խորհրդով, Հան պէս հաչոցներ,
 Որ սիրտ պառաւիս, Չեն կարող տար վնաս,
 Հնորհիւ նոր ցաւիս, Ողջ, ազատ կըմնաս

Չուզելով պսիւն ձեռն չ'ընկաւսի ե պակասք մի՛ ձ առնի
 Բնական քրքիւ' յար սմ բողակն արարքսանդեալ դմակալ
 Չ'նկնելիս ձեռնելիս ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Վայր թափեց յարքերիցս Որ կնամիս ձեռն ձեռն ձեռն
 Ես խիստ ստակացայս ցոյց Չ'ունենայ արարքսանդեալ ձեռն
 Պատճառ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Որ նա այն կերպով քննած Ես նրա ունիւնս ձեռն ձեռն ձեռն
 Խոր պատանց տարալիցմա Դուրսս քննած կախմիցմա Ո
 Յոյց տակեցնցանի յիկո Չ'ախ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Իւր սոգոցն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ընտր կախ ճամբարուց զայսի մասնի մասնից քննած
 Որ լուռ, սկսած արարքսանդեալ կրկնուցանի ձեռն ձեռն
 Եւ մտքամտնելով սմմմայ Չ'ուն, պաշտելիս ձեռն ձեռն ձեռն
 Ես այն օր քրքարալ մնմայ Ու աղաչեցի ձեռն ձեռն ձեռն
 Կատարած ձեռն ձեռն սլա բմ Որ նա ինձ նկնելիս ձեռն
 Կշանիս մասնից ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ընք, ունց ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ու արտաքննուցիս ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Բաց սրանկեց ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Երբ ինձ էր պիտոյ ինչ չունիմ խօսք, վէճ,
 Ընտր սուած պատուէր — Ու չինչ իրաւունք.
 Ուստ գնալու արարքսանդեալ Ընտր նրա արարքսանդեալ սկս
 Բնական իսկիցն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Եւ մտքամտնելով ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Չ'ունով գոհանայ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Կամ ուրախացի ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ընտր ունչ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Յոյց տալ գէմք արարքսանդեալ Վարքով ու կացքով

Որ ազատ լինիմ, ինչ անքեր, մատուաներ,
 Իմ ուստին ճասնելիս ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Եւ էլ թշնամիս ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Չ'ը ծախք ինձ միտն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ինձ մտնելու ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Վ ինչիս մասնից ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Բիշ մի ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ընք արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ընքերն սրելովս ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ու տարալիցելովս ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ըսաց ինձ արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Չ'ունց ինձ արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Վ իտի ճաւացայս ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Որով յոսանայ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Չ'ունց ինձ արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Վար նախնիք ու մտնելով ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Չ'ունց ինձ արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Օտար ազգիցիցն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 (Եւ ինձ արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Յեղեց արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ունիւնք սղերով ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Խաշ, Ընտր նրան ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Գեղարգ, Ընտր նրան ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Մեռն, Ընտր նրան ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ընտր նրան ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Չ'ունց ինձ արարքսանդեալ ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն ձեռն
 Ուրբ նա ճատակներ,

Լը ձար չը քրտի, Կոտա Ե Յետոյ քիչ տեկեց,
 Շուր աննեակ մընի, Ե Ինձ այնպէս թողեց,
 Ուր, այն պատճառաւ, Ե Թէ ամբողջ մեր գեղը
 Որ խնամիս պահաւ, Ե Իսոկոնել է այն տեղ,
 Չը տեսնէ անքուն, Ե Ուր քաշեց կարծ ժուկ,
 Ինձ, յայտնի, Թաքուն, Ե Սաստկացաւ աղմուկ,
 Կոր չը թընթորայ, Ե Սինչ այն աստիճան,
 Եւ նոր իմ վերայ, Ե Որ մեր բարեջան սրբի,
 Չածէ գրգռահանքս, Ե Տեր—Տայր ձեռն առաւ,
 Չըսայ անարդանք, Ե Փայտ, ուղղորս թըռայ,
 Ես և այս անգամն, Ե Բըղաւեց, սաստեց, շրտը
 Զարկաւ աւ յանկամ, Ե Լպս և նստեց սաշ վայր
 Սայր զնկայ շուտով, Ե Սինչև ողջ ամբոխ, Ե Իողով
 Պտորուած արտով, Ե Ս Եմեանց տալով կոխ,
 Սիւք էի անում, Ե Ենել, Ե միքն պատրաստ—
 Պուխ չէի հանում, Ե Ինքներն ու գրանտ, Ե զմ
 Թէ ինչ նոր բան կայ, Ե Պուրս ելան, գնացին,
 Կամ ինչ գուրս կրգայ, Ե Սիայն մընացին քս գաս
 Իմ չար, սև բախտից, Ե Եամ կոչք, տիրացուք,
 Եսն Սրբոց ուխտից, Ե Սեր մատաղացուք, Ե Սրբ
 Սերջն յետ քննուց, Ե Զուխտ ջորիդձի, էշմ
 Եպս զարթնելուց, Ե Եւ երկու գոմէշ—
 Կոր էր լոյս ծագում, Ե Կիներն հեծելու, Ե թղպրմ
 Տեր—Տոր ասն բակում, Ե Սիւսներն շծելու, Ե ծոմ
 (Որ հարթ ու լայն էր, Ե Տեր—Տոր սայլակին, Ե սո
 Լըսուցան ձայներ, Ե Օւանրոցի անկին, Ե մի

Յաջողեց Լստուած,
 Սներ էլ պարաստուած,
 Զագած, զարդարուած,
 Քողով պարարուած,
 Ելանք միտեղ,
 Շուտ թողինք մեր գեղ:
 Իայց ինչ տեսարան
 Լըր, ինչ լըսարան,
 Քանի տղամարդիկ,
 Քաջ, հմուտ մարտիկ,
 Քանի նոր հարսունք,
 Կանայք, աղջկուներ,
 Քանի պատանիք,
 Զոկ ջոկ ընտանիք,
 Լմենքն հագուած,
 Զարդարուած, սարքուած,
 Խումբ խումբ բաժանուած,
 Ոմանք տաժանուած,
 Երթեց հետեակ,
 Կստած ծառոց տակ,
 Մի քանիք մնակ,
 Միւսներն ջուխտակ
 Չի, ջորի հեծած,
 Կամ սայլեր լըծած
 Շատերի վերան
 Շինած ծածք, վըրան,
 Որոց և տակին,
 Լհից խիտ սաքին—
 Տըղայք, երեխայք
 Սեծ, փոքր կանայք,
 Միմեանց հետ կըլած,—
 Փաթաթուած, կամ բայ
 Պնուակին հանդարտ,
 Ուրախ ու զուարթ:
 Ողջին զուք ու զարդ
 Սիրուն էր գերթ վարդ,
 Եւ ամեն նայեացք,
 Իերուակը զարմացք:
 Մի կողմից կըլուց,
 Միւսից մըլըկոց,
 Տաղեր, մեղեդիք,
 Երգեր, բայաթիք
 Մի լսում էին
 Ու թընդումէին
 Չորեր, անտաններ,
 Կաշտեր ու լեռներ,
 Որոց արձագանդք
 Իբրև ճիչ, կականք,
 Լսուելով կրկին,
 Չուով սաստկագին
 Լհ էին ձըգում
 Մեր սրտում, հոգում:
 Մի տեղ մեծ տըղայք,
 Միւս տեղ երախայք,

Տոկ խրմբեր կազմած, Միայն Տէր գիտէ՝
 Կանգնած կամ բայմած, Քանի Տարի քննէր
 Սաստակած ոտքով, Քանի Տարի քննէր
 Հանգչելու մտքով, Եւ կամ Հազարներ,
 Երգ էին ասում, Քանի՛ ղիւղերից,
 Փող, թմբուկ ածում, Ընտալտ տեղերից,
 Պար էին գալիս, Մօտիկ կամ Հետի,
 Կալի, շուոց տալիս, Ու ամեն սեռի,
 Մինն էր քարում, Մարդիկ ուխտաւոր,
 Միւսը հրահրում: Ատքով, ձիւսոր
 Հասեր էլ կային, Խուռնը դասերով,
 Որ հին աղագլին, կամ քիչ մասերով,
 Պահելով աւանդ, Գալով միացան
 (Ով որ չէր հիւանդ,) Մեր հետ, բազմացան
 Հաստատ հաւատին, Մինչև այն, որ էլ
 Աւստած խորհրդին՝ Դժուար էր ճարել
 Բորիկ ու ոտքով, Տեղ՝ ճամպից ելնել,
 Խառնը կամ յետքով, կամ փոքր ինչ կանգնել:
 Լուս էին գրնում, Յետոյ՝ էր կէս օր,
 Միտ չէին դնում, Հասանք Օտակաձոր,
 Խաղ ու պարերին, Ուր գետի ափում՝
 Եւ ո՛չ երգերին: Լայնարձակ տախում՝
 Ըյտպէս ձիւրով, Ըրաւ իջկան,
 Ատքով, սայլերով, Աղջ մեր կարաւան:
 Գնալով հեռացանք, Բայց մեր ղիւղացիք,
 Քանիցս անց կացանք, Մերձաւոր, գրացիք,
 Հաստ սարեր, գաշտեր, Եւ այլ միւս շատեր,
 Չորեր ու գետեր, Որոց Սուրբ մօտ էր

Ըյտիւքըն Սարոս, Ընտալ Սարդկանց՝ երգերիս, յս Խ
 (Որ է Մարաս) Ըյտ շարի էին թմբուկ, ինչ Կ
 Չըմնացինք երկաթ, Որ խօսելուց պիտո՞ւն Գ
 Հընար էլ չըկար, Բընուաին չըկար
 Խիստ, ծանրը տաքից, Լ սելու հընար:
 Եւ որ մեր ետքից, Չըկար մեզ համար
 Եկողաց յառաջ, Ըյտ տեղ բաց, Գարմար,
 Բռնենք անդ պատշաճ: Ուստի և մեր խոսքը՝
 Հուս գնացինք, հասանք Գլանելով մի թուճը,
 Տեսնք՝ երբ հոսանք, Կեր, իրաւ, դըժար,
 Լ էքն են տարածուած, Ըկամայ՝ յօժար,
 Ս անքի ողջ կալուած, Ըյտ Լան արիւնք,
 Բազմու թմբու մարդկանց, Եւ յետոյ՝ տարիներ
 Սայլերի՛ ձիւնց, Ըյտ Ենք մեծ նեղութիւն,
 Հաստ աղաւաղներ, Գատաճա՛ ղիւղաճութիւն
 Ընթիւ տաւարներ, Ըյտ ուխտաւորաց,
 Ոչխարի հօտեր՝ յետոյ գալ, Օ երթ գունտեր ղորաց
 Ըրձակ ու անտէր, Ըյտ Եկին, խրակուեցան ղառա
 կամ իբրև ղաշտեր, Ըյտ Աւ խառնակուեցան
 Յրուած լայն դաշտեր: Ըյտ Ենքան լեք՝ տրխմած,
 Խորխինջ, ղուրնկոց, Ըյտ Եւ յալէս կայ աւան՝
 Բառաջ շընկոց, Որ չկար էլ տեղ ղիւղ
 Խառն խօսքերի, Ըյտ Ըյտ Ըյտ Ըյտ Ըյտ Ըյտ Ըյտ Ըյտ
 Ըյտ օր էր ուրբաթ, Տղամարդիկ, կանայք՝
 Խսկ միւս օր՝ շաբաթ, Ըյտ Ըյտ Ըյտ տաճարում,
 Բորը քահանայք, կամ գուռն պատուարում,

Այլ առաւօտանց,
 Գերմ, բղխած սրտանց,
 Ընթիւք մատուցին,
 Արբոց ուխտեցին,
 Ղարձան, և յետոյ՝
 Ինչպէս էր պիտոյ,
 Եւ միշտ սուրբ ենք
 Ուրբ պահել օրէնք՝
 Ըրինք կէս ուտիք
 Կամ նաւահատիք:
 Բայ՝ ըսկսուեց:
 Գոկ կարգով բացուեց
 Նոր ծէս, նոր հանդէս.
 Երբ վանքի տընտես,
 Որ ծեր էր և կաղ՝
 Բեռնով օրհնած աղ,
 Ուխտով եկողաց —
 Սատաղ ունողաց
 Հարցնումէր, օրհնում
 Ու բաժին անում
 Հատ ու քիչ չափով
 Ինքըն իւր ափով:
 Բայց փոքրը մի ժուկ,
 Տարածուեց աղմուկ
 Ծեծ, թակ, աղաղակ
 Սինչև ձախողակ
 Ղեպքեր լոյս ընկան,
 Միայն լաց, կական

Կանանց, աղջկանց
 Եւ ձայն մեծ մարդկանց
 Կարացին արգել
 Տաւ ու նորոգել
 Կրօնողաց մէջին՝
 Այրք, կարգ առաջին:
 Եւ տընտեսըն ծեր,
 Որ անչափ կայծեր
 Ղլին էր թափուած՝
 Հազիւ ազատուած
 Բռնամարտ ծեծից
 Փոքրից ու մեծից,
 Հորով պատուուած,
 Ղեմքով ճանգոտած,
 Հանդարտ, անմուռնչ,
 Իբրև անտրտունջ՝
 Ոտք փոխեց կրկին,
 Օրհնած աղ կարգին,
 Ում, ինչքան արժանի,
 Երաւ ողջ բաժանի:
 Եւ միշտ օրհնումէր,
 Երբ ընդունումէր
 Կանանց նուիրած
 Խումկ, ձէթ, մոմ, մանուած,
 Որ վանքի համար
 Ըրժէր մեծ գումար:
 Եկին յետ այնոր
 Քահանայք, ջոկ նոր

Ժամկոչ, տերացուք,
 Այլ ինչ առաջուք
 Պատրաստի ունէր,
 Փող կամ այլ բաներ,
 Այն ժողովք արին,
 Բեռներով տարին:
 Միայն այս անգամ
 Բոլորք, համակամ,
 Կրեւով ահ, անօթ
 Քահանայից մօտ —
 Չարին կուիւ, ջարդոց,
 Չըտուին ծպտոց.

Եւ Լուսին, գլխարաց,
 Քայլերով չափած՝
 Սօտ էին գալիս,
 Ու համարյր տալիս
 Մասունքին, խաշին,
 Քահանայից աջին՝
 Որ թաշկէններով
 Պիտո կոճկէններով
 Փաթուած, ծածկած
 Կամ արկղում փակած՝
 Ման էին ածում,
 Օրհնէք տարածում:

և.

Գեռ էր մթնացել,
 Բայց քիչ էր մնացել՝
 Բոլոր ժողովուրդ,
 Միասին խառնուրդ
 (Միայն կանանց դասն
 Ըռանձին էր մասն)
 Երկար ժամանակ,
 Ընխոնջ, շարունակ
 Անքումն պաղատանք
 Ընթիւք ու մաղթանք
 Ընեւուց յետոյ,
 Ըմն մի մարդոյ
 Բան, գործըն էր այն՝
 Որ ողջ գիշերոյն

Բոլորք գլխովին
 Պիտի բնաւին
 Չըքնեն, ժընան
 Ըրթուն ու գընան
 Տեսնել պատարագ,
 Եւ առհասարակ —
 Նորոգ աղօթել,
 Նոր ուխտեր մաղթել:
 Բայց կանայք արդէն,
 Ըստէն ու անդէն
 Գոկ ջոկ գիւղացիք,
 Ըղգակիցք, զրացիք,
 Գաս դաս հաւարուած
 Ու կարգով սարքուած,

Պատրաստի էին, Օղկաղարդ դաշտերէնս, Ե
 Նոյն և ունեին Կանաչկոտ արտեր՝
 Շատ ծաղկունք, վարդեր՝ Իւրե բուն խրահնձանք,
 Փունջ կաղած վարդեր Շողոյ վայելչանք,
 Օտաւի ճիւղերից՝ Սիրտ էին շարժում,
 Կսխ այն հիւղերից, Սխոք սըրուս, վարժում,
 Ուր կանանց միայն Սինչև այն, որ էլ
 Պիտէր գիշերայն Չէր պէտք սովորել,
 Լինել ջոկ ժողով, Սոր խօսքեր սարքել—
 Ար պարուլ խաղով Վիւրում—հայ երգել—
 Երգեն "գիւրում—հայ", Ընուկիւնն իսկ ինքնին
 Ինչպէս ամեն շայ Չեով անքընին
 Գիտէր այս աւանդ, Տալիս էր աշխոյժ
 Եւ նա մանաւանդ Սաւլըսուն միտք, ոյժ՝
 Ար լըսած էր, կամ Սինչև անգամ ես,
 Տեսած միանգամ, Չածկած իմ երես՝
 —Եյս մեծ հանդէսին, Լուս և գուժ եկած,
 Կրօնական ծէսին Սի կողմում բնկած
 Տալիս էր բնութիւն Պատաւիս մօտին,
 Սի ճոկ պճնութիւն, Իւրե խեղճ յետին,
 Չըկար տօթ սաստիկ, Խէպէս և նիհար,
 Օրն էր հանգարտիկ... Յաւոտ ահահար,
 Թուչնոց ծրվրլոց Շատ էի ուզում,
 Սարգիանց կըլկըլոց (Եայց չէի պորզում)
 Շողմոց մեղմ հընչին, Ար գայ ժամանակ,
 Տերեոց շաչին Ըմեն եղանակ
 Խառըն անընդհատ, Իմ մտքովս անցած,
 Նոյն և շըջպատ Սրտանց գոյացած

Խօսերըն երգեմ, Ինչ որ էր սուսած,
 Սինչ չըղրկեմ կամ ինքնին հիւսած:
 Եյն պատուից վատքից Սին էր անկնդեր,
 Կամ կանանց շարքից Սի սերն անխտեր,
 Ար կարգով սարքով Սար խօսք էր սերտօս,
 Սեր շախնեաց զիրքով Սերգեր պատրաստում,
 Կստած գէմ առգէմ կային և ոմանք,
 Սիմեանց իբր ընդգէմ Սրոց հանգամանք,
 Խօսում են երգով մարտ խօսք, միտք կըստհարտ
 Ըմենք իւր ձերքով Չէին ժողովուրդս
 —Սերջք՝ միմնացաւ Սէ ուխտ, ոչ ժամ, վանք,
 Քիչ ժուկիւն անցաւ Սէ մապաղ, մաղմանք,
 Կանայք, աղջիկունք Սի յուրեք ուղածներ
 Տըղայք թէ հարսունք Սի Սին ջոկ անձներ,
 Շուտ հաւարտեցան Սյն կէտհարսնացւոյ
 Խումք խումք սարքիւցան Սր երեստեք
 Տառաջ մեջ բերին Սի յետ կս չըստացած՝
 Ուտելիք, կերին, Սրեն չըբացած
 Խմեցին և գինի միջմիջում Սուտ էին նստած,
 Կենաց մին մինի Սարքի մէջ մրտած,
 Շատ անխաղան, Սիմէն ո՛վ իբր կըղայ—
 Շատ և փափկացան Սի Պարգեներ կըղայ
 Տեսոյ՝ նստած, Սի կային և ժամեր,
 Կերած, խըմտած, Սար Սրոց չըստ կողմանք,
 Սին՝ կիտաղարձան Սի Օտուկը շըջալիս կամ
 Սիւսն էր մտած բողբոջ Սութ տեղ ժառոց անկ
 Ոմըն բնգնասաց թղախմ Սար էին կացած
 Պատմումէր գարսն Սոր փեռայացած

Տղայք, սխտանիք,
 Որոց ընտանիք
 Ոչ թէ նրանց կամքով,
 Եւ իւրեանց խնամքով,
 Ընտես, անձանաչ՝
 (Որ կարգ էր յառաջ)
 Նշան էին տուել,
 Ու հետուանց գովել:
 Ուստի նրանց բաղձանք,
 Փորսող տանն ու ջանք
 Եւ յնոր էր համար,
 Որ գտնեն յարմար
 Գիպուած տեսնելու
 Իւրեանց աննելու
 Հարսնացու աղջկանց,
 Որոց և ծաղկանց
 Փունջ պիտի տային,
 Որ "Գիւլուն" հային"
 Սէջ տեղ դրնէին,
 Երգ յորինէին,
 — Թողնէք՝ միւս ինչ կար...
 Չըտուեց երկար,
 Բոլոր ամբոխում,
 Գաղարեց կեր խում,
 Սեծամեծք, ծերեր
 Ինչ հարկաւոր էր,
 Տղայոց յանձնեցին
 Ու ինքեանք քնեցին:

Շուտով յետ այնոր
 Բացուեց հանդէս նոր,
 Կանայք, աղջկուներ,
 Սեծեր ու փոքուներ,
 Զո՛ղ դասից տղայոց
 (Ինչպէս է շայոց
 Կարգ և սովորոյթ),
 Երեսի ծածկոյթ
 Բացան կիսով չափ,
 Բայց և սրտաթափ
 Երկիւղից սաստիկ,
 Որ տըղամարդիկ
 Մի գուցէ տեսնեն,
 Զո՛ղ քան յորինեն՝
 Նստեցին կարգով
 Երկակողմն շարքով,
 Գէմ առ գէմ միմեանցա՝
 Իսկ երբ չորս կողմանց
 Կանգնեցին պահնորդ
 Ընք երից սրսորդ
 Սէկին տաւ կամ մայր,
 Միւսին մեծ եղբայր,
 Եւ կամ սկեսուր,
 Եպա՛ սիրասուր,
 Կորովի ոգին
 Տիրեց ամենքին,
 Անկարծ մեղմաձայն
 Լըսուեց "Գիւլուն" հային",

Բոլոր կողմերից
 Կանանց դասերից:
 Տեւեց շատ կրկար,
 Բընաւ ճար չըկար,
 Ըկանջ էր խնամում
 Խելք ու ուշք շնունում
 Երգերից, դափից,
 Չայներից, ծափից:
 Ինչ մըտքի բերքեր
 Ինչ այն երգեր,
 Ո՛վ ինչ գաղափար
 Յայտնի, գաղտնաբար,
 Պարզումէր երգում
 Կամ ծածկում հագում:
 Ո՛վ էր սիրահար,
 Յաւտա՛ վշտահար,
 Ո՛վ ունէր սիրած,
 Ո՛յր սիրաբն գերած
 Չէր հընար գիտել,
 Սիայն նըկատել
 Կարացի ես այն,
 Որ միանգամայն
 Հարսուեք, աղջկուեք
 Թէ՛ մեծք, թէ՛ փոքուեք
 Սուր էին ճարտար,
 Եւ ոճով յարգար,
 Ընեն իւր հերթին

Չգացմունք սրտին,
 Մէր, անցքեր, փորձեր
 Եւ կամ այլ հարցեր,
 Իբրև թէ քերթած,
 Կողած ու սերտած
 Երգումէր արագ
 Չայնով մեղմ, բարակ,
 Պատասխան դարձնում
 Ինչ միւսն էր հարցնում
 Հարկ է՝ նոյն չափով,
 Եւ և շտապով:
 Եւ էլ այնպէսնակ,
 Գոլով ընդունակ,
 Յաւեց հեռ միասին
 Երկար երգեցի,
 Հարցեր հերքեցի:
 Հա՛տ ինչ գովեցին,
 Հա՛տ էլ ցաւեցին՝
 Որ ես տարաբաղդ,
 Բացայայտ և գաղա՛
 Տանջանք եմ քաշում,
 Սիրտ, հոգիս մաշում:
 Որ դեռ չեմ պըրծել,
 Գերի եմ դարձել
 Ի զուր և անուեղ,
 Չունիմ տուն, ո՛չ տեղ . . .

LII.

Կես զիշերինս
 Կանանց դասերին
 Տիրեց լուսնիւն:
 Տղամարդիկ զարթուն,
 Հագած, պատրաստուած,
 Գիրքով աւանդուած՝
 Ա՛լ ունէր մատաղ,
 Լիզած օրհնած աղ,
 Յետ երեք անգամ
 Չորաչոր և կամ
 Ոտքով պոռուտ գալոյն
 Ու օրհնանք տալոյն,
 Չորս կողմով վանքին,
 Բնեն իւր ջանքին
 Օր էր տալիս՝ որ
 Բուտանց միւս օր
 Մատաղըն մորթուի,
 Եփուի՝ պատրաստուի,
 Յետ Պատարագին
 Բաժանուի կարգին:
 Իսկ այս խորհրդով,
 Բնենք իւր հերթով
 Չանք էին անում
 Ու միմեանց օգնում՝
 Մինչև առաջին
 Լրսդանց ձայն կանչին

Ե՛յն է՝ կաշկահին
 Հնչիւն երեքիկին,
 Բուտանիս ժամիւն
 Մօտ լուսադէմին:
 Յետ որոյ մեծերն՝
 անձնելով գործերն
 Եղկանց, կանանց
 Կամ տղայոց իւրեանց՝
 Ինքներն գնացին վանք,
 Ուր աղօթք, մաղթանք
 Երբ որ վերջացան՝
 Ը ուտ վերադարձան,
 Բերելով նըշնարք,
 Որ՝ ինչպէս էր կարգ,
 Ա՛լ չէր ժամ գնացել,
 Գործով յետ մնացել,
 Կամ ո՛ւմ որ տեսին՝
 Չեռնի երեսին
 Գնելով մի կտոր,
 Հարկաւ անկտոր
 Բաժնեցին: Իսկ երբ
 Բնենքն այս կերպ
 Բոին այն ճաշակ —
 Հոգեւոր թղջակ,
 Բայ՝ ամեն մին,
 Տագնապով ջերմին

Իբրև առաջնակ՝
 Հերին կամ դրժակ
 Մորթած մատաղին
 Ղրկեց քահանից,
 Եւ բաց՛ի սրանից,
 (Հարկ է անխափան՝)
 Մորթին ու թափան
 Չոկ բաժին տարին
 Վանքի ժամհարին,
 Կրա հետ միասին
 Եւ կաղ արնտեսին:
 Յետոյ և մնացածն
 Թէ՛ հում, թէ՛ եփածն
 Բնեն չունեւոր,
 (տար, մծտեւոր
 Մարդկանց բաժնուեցաւ,
 Իսկ երբ վերջացաւ
 Բյս ծէս, սովորոյթ,
 Բացուեց հացկերոյթ:
 Բնեն զիւղացիք,
 Մերձաւորք, դրացիք
 Ժողովուած մի տեղ,
 Օւրթ մի տուն, մի ցեղ,
 Փրստնի զիրքով՝
 Բնեն իւր լերքով —
 Բերին բաժիններ,
 Ա՛լ ինչ որ ունէր

Բառուճոյ տուած՝
 Եփած, խորոված,
 Միս, ձուկն, հաց, իւղ, բրինձ,
 (վարձ օրհնած աղին),
 Սոս, սամիթ, դաղձ, գինձ,
 Վարունկ, սեխ, մըրգեր,
 Գանիրով պարկեր,
 Գինով տրիճորներ,
 Եւ այլ շատ բաներ,
 Կարբեցին կարգով,
 Բատեցին շարքով,
 Հարթ, կանաչ տեղում,
 Աւր ջուր էր հեղում
 Մեծ լայն վտտակով
 Չէր ծառոց տակով:
 Բսկուեց կեր խում,
 Երբ վերև գլխում
 Վանհօր կամքով,
 Մի պարկեշտ դէմքով
 Օւր երէց կանգնեց,
 Սեղանը օրհնեց:
 Բյսպէս էւ կանյք,
 Եղբկերք, աղայք
 Չոկ ինձոյք սարքած,
 Ունէին կարգած
 Մեծ իւրեանց դասին
 Մեր մայրպետ կուսին,
 Որոյ օրհնանքով
 Ու գովասանքով

Շատ եղեն խաղողք
 Վիւլում հայ ասողք,
 Որոց մէջ ոմանք
 Յոյց տուին զարմանք
 Իւրեանց երգերով,
 Խորին խօսքերով,
 Մանաւանդ այնով,
 Որ անհաս ձայնով
 Ընգիր, անտովոր,
 Ըմեն մին, ով որ
 Հերձին էր հասնում
 Աւրերան բանում
 Պատրաստ էր երգել

Ըզա՛տ, անարգել
 Ո՛չ տան, հարիւր,
 Ը՛յլ հաղար և բիւր
 Վաղտնի, աշխարայ
 Բաների վերայ,
 Ըյսպէս ուխտաւորք,
 Օտարք, մերձաւորք՝
 Ըմեն իւր կարգով,
 Հայրենի վարքով,
 Կերան, խրմեցին,
 Յետոյ զիմեցին
 Ղէպ իմիւս հրճուանք, —
 Չիոյ արշաւանք:

LIII

Չսև կողմում վանքին՝
 Սօտ պղնձի հանքին,
 Կայ մի տափարակ,
 Լայն, մեծ ագարակ,
 Ուր հարիւրաւոր,
 Տըղայք ձիաւոր
 Կային հաւաքուած,
 Չարդարուած, սարքուած,
 Հեծած ձիերին,
 Հրացան ուսերին,
 Մէջքից կախ դաշնակ,
 Թուր, ատրճանակ,
 Չեաներին մըրրակ,

Ըմենքն զերթ կրակ՝
 Սառուած եռանդով,
 Տապալարով, սրտով
 Բագասում էին
 Իւրեանց մեծերին:
 Քաշեց քիչ մի ժուկ
 Չերթ մարտն մժղուկ
 Խուռն ամրոս խոկուեց
 Միմեանց վրայ թափուեց,
 Որոց ձայներից,
 Թմրկից, փողերեց,
 Երգերից, ծափից՝
 Ղուրս ամեն ջափից,

Բարձրացաւ աղմուկ,
 Թընդացաւ շշուկ,
 Մինչև այն, որ էլ
 Չէին դադարել
 Եթէ մեծ մարդիկ,
 Չեղէ խիտ սաստիկ,
 Մէջ չը մրտնէին
 Կամ գործ չըդնէին
 Խրատ, սստ, խրոխտանք,
 Ծեծ ու նախատանք,
 Իսկ երբ հանդարտուեց,
 Քիչ լուծին տեւեց՝
 Եկին քահանայք
 Ըյլ և շատ կամայք,
 Ըպա ձիաւորք
 Տըղայք տուին շարժ
 Փոքր ինչ ձիերին
 Պտուտքով դիւրին,
 Որ քիչ տաքացնեն,
 Յետոյ վաղացնեն:
 Ընցաւ կարճ նուագ,
 Կանգնեցին հաւաք
 Վունտերով հեռուանց
 Ղէմ առ զէմ միմեանց,
 Եւ նոյն իսկ հետայն,
 Երբ տուին միայն
 Մե և միւս կողմունք,
 Կուուահանդ կողմուք՝

Մէջ տեղ զաղացրին
 Չիանք խաղացրին
 Մէն մի կամ չուխտակ
 Չերթ հրեղէնք իսա՛ակ:
 Խաղ չէր այն, հրաշք էր,
 Ողջերին աչքեր
 Շաղուած, զարմացած
 Կային մընացած:
 Ղժուար էր, ահ էլ՝
 Եւ այն Եւ սիրտ պահել՝
 Երբ մին՝ սուր վաղով
 Եւ սուր թափով
 Պտքի՛ թափի վրան
 Ուղի՛ զ զերթ գերան:
 Կամ միւսըն՝ թեւեր
 Չըգած դէպ ՚ի վեր
 Չին անսանձ, տըկոր՝
 Ինքն թաւազլոր
 Խաղեր էր անում,
 Ծընկղում ու ոստում:
 Ըյն էլ էր զարմանք,
 Որ նրանցից ոմանք,
 Թուրն՝ աղբուքով,
 Հրացանըն ձեռքով
 Բըռնած խաղումէր,
 Ինչպէս կամումէր՝

Կըստու՞մէր, կանգնու՞մ, Ըյսպէս ամեն մին՝
 Ըրձակու՞մ, լըքցնու՞մ, Յառուկ Հայ զարմին,
 Եւ կամ ձայր 'ի ծայր Յոյց տուաւ ժրուձիւն,
 Ծառուած դէպ 'ի վայրս Իւր արուեստ, սրուձիւն,
 Ժողովու՞մէր քարեր Յետոյ միւս վարժանք՝
 Եւ ուրիշ իրեր, Ըյլ իւրեանց արժանք,
 Կային և միւսեր, ճարտար Երբ մի ծառի տակ
 Որ միմեանց ուսեր, Ինչան գրին տախտակ,
 Չեւնեքով բընած Ուկցրած բիծերով՝
 Ու ուքի կանգնած Կըրակ գիծերով,
 Հաւասար, շիտակ, Եւ ջն'կ կախ արին՝
 Միասին ջուխտակ Ծառի կատարին
 Չիերի վազու՞մ, Բարձր ու քըլպած
 Երբ էին ուզու՞մ, Ծ'իւղերից կապած
 Մէկը միւսին ձին, Հատ հատ ինձորներ,
 Բռնած ծայր սանձին, Եւ փնջով ծաղկներ:
 Փոխփոխու՞մէին Ըւստով հեռացան՝
 Գուխտով, կամ մէն մին: Չեւնեքին հրացան
 Եւ այս ընձացքու՞մ Մեծու՞մե՞ծ մարդիք
 Ընդրագարձ անցքու՞մ, Կոյն և նրանց որդիք,
 Չեւք էին ձրգու՞մ Կարգեցին սահման,
 Հրացան արձակու՞մ Երբ տուին հրաման
 Մին միւսին ուսով Մեծեր և ազայք՝
 Ըլ ու ձախ կուսով, Ողջ հասուն տըղայք
 Կամ նոյն իսկ կերպով, Կանգնած կամ չքթած,
 Ընչափ ըշտապով, Հրացաններն ձրգած,
 Թուր էին հանու՞մ, Ըմենքն իւր հերձով՝
 Ըստ խաղեր անու՞մ, Մին միւսին հետով

Ըրձակեց գընտակ Գարգեներ անու՞մ
 Եւ նշանին տախտակ Փող՝ մանր՝ սեղիք,
 Գարձաւ շուր Խարբալ, Գուլպաներ հեղիք,
 Խնձորներն տապալ՝ Եւ այլ ջոկ՝ բանիք՝
 Գետին գըրուեցան, Ո՞վ ինչ որ ունէր:
 Կամ բնաւ ցրուեցան: Յետոյ՝ երբ այսպէս
 Իսկ փնջերն ծաղկանց Ը երջացաւ հանդէս,
 Տուան այն մարդկանց, Բաղնուձիւնն ցրուեց,
 Որ երեւելի Մի մասն ծըռուեց
 Լշին աւելի Գէպ 'իւր իջեանք
 Պատուով, անունով Միւսեր՝ գնացին ջանք,
 Կամ ուրիշ բանով: Որ չըլ յետանան
 Որ և փոխարէն Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ
 Ինչպէս էր օրէն՝ Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ
 Տղայոց ամենին

LIV.

Ըւստով մթացաւ, Յետ քանի անգամ
 Գիշերն էլ անցաւ, Ծուներ գընեւուց
 Ու ալ՝ լուսածագին, Ըղօթք անեւուց,
 Երբ ձայն կոչնակին Գարձան և չուսով,
 Հնչեց, ուխտաւորք Մին միւսի հետով
 Հեռուք, մտաւորք Ծանապարհ ընկան
 Օտրձեցրին միմեանց, Ուրախ, բաւական:
 Սարքեցին իրանց: — Մօտ էր իրիկուան,
 Ըպա շատ մարդիք, Ըրինք իջեան
 Կանայք նորատիք Չիք գետի ափու՞մ
 Ը տապով գնացին ժամ, Բաց, ծաղկոտ տափու՞մ

Աւր առաւօտանց,
 Երբ տխուր սրտանց,
 Ողջ յոյսըս հատած,
 Լի էս նըստած՝
 Յանկարծ վազ 'ի վազ,
 Քրտնահար, վըռաղ,
 Եկաւ ինձանոյս մտ,
 Մեր վերք, անամօթ,
 Գանապան Սանուկ,
 Որ ձեռով ծածուկ,
 Յայտնեց նախ ինձանոյս,
 Յետոյ խղճաւոյս,
 Թէ՛ իմ հայրս բնաւին,
 Սաստիկութեամբ դաւին
 Չեանից է գնացել,
 Լը յոյս էէ մնացել . . .
 Գրկեւ են գըտնել,
 Քահանից յայտնել,
 Եւ նրանց ետեւէն,
 Որ շուտ հետեւեն,
 Յետ գալ՝ տալ հաղորդ,
 Եւ թէ՛ իսկ ուղորդ,
 Խորթ մօրըս օգտին՝
 Բաղմութեան մօտին,
 Շինուել է կըտակ,
 Որոյ նըպատակ
 Կամ բուն միտքն է այն,
 Որ կայք, գոյք համայն

Բաց 'ի միւսմասից բխածդ,
 Կալուածոց կէտից,
 Իւրեանն, հայրական
 Լինին միշտ պատկան
 Միայն թմամամին:
 — Ես և իմ ինձամին՝
 Երբ այս ինձանքս մի յու
 Իսկոյն հասկացանք,
 Որ դանապանին՝
 Տեմար անբանին
 Եյն ասքեր յօհօրդ
 Ուն էր ջոկ խորհուրդ,
 Եւ գալըն յանկարծ,
 Չեռով յուշաբարծ,
 Ետուվախ ուրբոք
 Զոյց տալն չէր սուգ,
 Կամ սերտ զգացմունք,
 Եւ կար մտածմունք
 Գիտմամբ խորամանկ,
 Որ նոր ցաւ, վըտանգ
 Իմ գըլեին բերեն,
 Տան, կայքիս տիրեն,
 Եւ այն իսկ հնարով,
 Փակցնեն զօրով
 Ետտի ու անտի
 Ինձ վտարանգի:
 — Երբ դանապանին
 Սերջ եղև բանին

Խնամիտ քիչ լընեց,
 Եւքերըն չընեց,
 Գէմքով արհամարհ
 Յոյց տուաւ ճանապարհ,
 Ետեւով որ նա . . .
 Ուր կամքն է՛ գընայ,
 Չունիք նրա հետ գործ,
 Չենք անխելք, անփորձ,
 Գիտենք լաւ ամեն
 Ինչ որ սարքումեն.
 Թէ կայ մարդութիւն,
 Կայ ճշմարտութիւն,
 Ինչպէն չենք յաղթուիւ,
 Եմօթով խեղդուիւ
 Եւ թէ որբերին՝
 Շնորհիւ Սուրբերին,
 Ոչ նա դանապան . . .
 Եւ կայ ջոկ պաշտպան,
 Որոյ միշտ հոգն է,
 Որ խղճայ, օգնէ,
 Չարերին պատժէ՛
 Ով ինչ չափ արժէ . . .
 — Մանուկն ցոփ, խենէշ,
 Իբրև անբան է՛
 Գէմքով լըպըտած,
 Լ'ուր, ահով պատած,
 Կանգնած չըգիտէր
 Ուր գընաւ պիտէր:
 Իսկ երբ հրաժարուեց,
 Խնամիտ յօժարուեց
 Մայրպետի ջանքով
 Իմ աղաչանքով
 Որ գնանք, շուտ հաննեք
 Մեր գիւղ ու տեսնեք,
 Ինչ է պատահել . . .
 — Թեպէտ վատ, ահ էլ
 Մեզ համար էր այն,
 Որ մենք գիշըրայն
 Զարկ չէր միայնակ,
 Չունեւով պահնակ,
 Ետաջուց գնայինք,
 Բացօլեայ մնայինք.
 Բայց Տէր յաջողեց,
 Դա մեզ չը թողեց
 Ենոյս, անպաշտպան
 Շուտ եկին, գիպան,
 Խառնուեցան մեր հետ
 Սնքում մնացած յետ
 Մեր գիւղի կանայք,
 Տըղայք, քահանայք,
 Որոց թուումն էր
 Յայտնին մեր հայր-տէր. . .

ԼՄ.

Շուտով յետ այնոր,
 Գարձու մեզ այն օր
 Ե՛հեղ մահաւ շափ.
 Սուգ, զարմացք, սարսափ
 Պատեցին ողջին,
 Երբ մօտ Սէ լըճին՝
 Իրիկուայ պահին,
 Մեր գիզեր Շահին,
 Մեղ պատահելով,
 Կու սուք պահելով.
 Պատմեց տակուէտակ
 Սրտով պարզ, խտակ՝
 Թէ հայրբա խօսրով,
 Ո՛չ ցաւից, որով
 Տանջվումէր՝ մեռաւ,
 Ե՛յլ մի թուրք պառաւ,
 (Թամամին խօսքով).
 Ընունով, տեսքով
 Ընտես, անձանաչ
 Բերելով կանաչ
 Գեղ մի ամանով,
 Խանի հրամանով՝
 Իբրև ճար, հընար,
 Յաւին փրկարար,
 Տուել է խմել
 Յետոյ կէս ժամ էլ

Գեռ չանցած՝ իսկոյն
 Գեղածի հանգոյն
 Լալիուելէ . . . մեռել . . .
 Սեացել . . . ուռել:
 Թէ յանկարծ այս մահ,
 Պատճառեց մեծ ահ,
 Ուստի ո՛ք չըկայ,
 Որ բան մի հոգայ,
 Աղջ դրացիք գիւղից,
 Ե՛հեց, երկիւղից
 Փակել են ցրուել,
 Կամ ճամպում շարուել՝
 Մինչև գան, հասնեն,
 Իմանան, տեսնեն
 Ուխտագնաց ծերեր,
 Մեռելին տէրեր,
 Թէ կայ այլ փորձանք —
 Թամամին պարճանք,
 Որոյ գաղտ խօսքով
 Աւ տուած ոսկով,
 Օ՛ալ — Ե՛ղի մօտին
 Լինող թուրք շատին
 Եւ նրա բեռ որդին՝
 Մօտ Սարի — բերդին,
 Վարդավառ օրին՝
 Սէ մատաղ արին

Ենրադդ Մակարին
 Եղբայր՝ Խիկարին.
 Որ ձեռք, գլուխն հատած,
 Աղջ գին գիշատած,
 Միւս օրն էր գտնուել
 Ու հողին յանձնուել:
 Եւ թէ մայր խեղճին՝
 Կորցնելով վերջին,
 Մին ու ճար որդին,
 Ինքն էլ իւր հերթին,
 Գլուխն ծեծելով,
 Շատ հեծեծելով,
 Օրիուել է աչքից,
 Խեղքից ու ուշքից,
 Եւ այսօր կամ վաղն
 Սրտի խորին դաղն
 Կըտանի՝ Շըման
 (Որդույն,) գերեզման:
 — Ե՛յս լուր սգալի
 Ե՛հեղ, սոսկալի
 Ո՛չ թէ ինձ միայն,
 Ե՛յլ միանգամայն
 Բոլոր լըսողաց՝
 Սիրտ, խիղճ ունողաց
 Գաղեց, խոցոտեց,
 Ե՛յրեց, փոթոթեց:
 — Իմ ողոր, բողոր,
 Չըկար լըսող ո՛ք.

Բանեց ինձ սարսափ,
 Ընկայ յուշածափ,
 Չէի ինչ գիտում,
 Եւ ո՛չինչ գիտում:
 — Խնամիս էր ստուել
 շամարեա՛ մեռել,
 Սրտումն ա՛հ սւ վախ,
 Լեղուին վա՛յ ու ա՛խ,
 Չեաներն խաչ արած,
 Ա՛ւշ միտքըն կորած՝
 Չէր կարում խօսել,
 Ինձ բան մի ասել:
 — Ե՛յսպէս լուր երկար,
 Ո՛վ ինչպէս որ կար՝
 Մնացինք վայր թափուած,
 Տխուր շփոթուած:
 Բայց շուտ յետ այնոր
 շասաւ մեզ լուր նոր՝
 Թէ յիշեալ թուրքերն —
 Սատանի բերքերն՝
 Յետ այն շար գործին,
 Խիկարի թուխ ձին,
 Գլխտով միասին
 Ծախելու մասին՝
 Յայտնի են եղել
 Եւ որ նրանք վա՛ղ էլ
 Մի այլ շայ տրղայ
 (Թէպէտ անուղղայ),

Չգեւէ էին գեա
 Բւ արեւ անհետ,
 Բւստի այն խակ օր
 Օհան և Վրիգոր—
 Պառաւիս տաղերք՝
 (Խիկարին ընկերք)
 Շուա ջանք գործ զնեղով
 Բւ շուա գըտնեղով,
 Շնաստակ արին
 Եյն պիղծ, լրբերին
 Իերդին քամակում
 Խոր, մութ ծմակում
 — Եյս վերջին համբաւ
 Պատճառեց անբաւ
 Մեղ մխիթարանք,

Իայց և ահ, վարանք
 Իէ այս զէպրերից
 Ընշուշտ թուրքերից
 Կըծագին խուովմունք
 Եւ այլ վատ բերմունք:
 Բւստի մեծ մարդիք,
 Եւ իւրեանց կանայք,
 Էտերն քահանայք՝
 Շուա յառաջ գնացին,
 Իսկ մեր մօտ մնացին
 Տըղայք, պատանիք՝
 Բր նրանց ընտանիք
 Չըկրեն ահ, երկիւղ,
 Եպահօ՛վ գան գիւղ:

ԼԿ.

Սաղը կէս օր էր,
 Երբ տանուտերեր,
 Քահանայք, ծերեր,
 (Ոմանք զէնք, սուսեր
 Կապած) միատեղ
 Կային՝ հասինք գեղ,
 Բւր եկան շուտով
 Մեծախումբ գունտով
 Մեծ Կայեր (*) Իրգայն

Եւ խանի Միրզայն: (**)
 Ինչպէս որ կարգ էր,
 (Վհամայ հարկ էր)
 Իորր այն մարդկանց—
 Ելին որդքանց
 Կարբուեցան, առան
 Տուն, տեղ, օճեան
 Եյլ և ուտելիք:
 — Եյս մասին Մեղիք—

*) Գաւառաւորներ:

*) Գաւեր, հրատարակիչ:

Մեր հայր տիրակալն,
 Սրտումս խիստ մըմանջ
 Իշեան սիրակալն
 Եղուս լուսաւ մանջ,
 Չէր ինչ իմացել
 Չէի գիտատուս
 Եյլ վաղ էր գնացել
 Ո՛չ և իմանումս
 Բւստով Գանձասար,
 Ի՛նչ հընար գտնեմս
 Բւստի հաւասար
 Բր գնամ, առնն մտնեմ:
 Գիւղ ինչ՞ ճողովուրդ
 Կամ բան չը յայտնեմ
 Բղ միւխորհարդ,
 Ինձ մահու մատնեմ
 Կարգեցին պայման,
 Բերջ գնեմ կեանքիս
 Բր հօրբս թաղման
 Ընհատ անձանքիս:
 Չըտան երբէք կամք,
 Ո՛հ, ո՛վ էր տեսել
 Եւ ո՛չ բարեկամք,
 Եւ կամ թէ լսեւ
 Ո՛չ օտարք, ո՛չ զք՝
 Եւ յագուակ վարմունք,
 Թէ՛ կուզ չըքաջք
 Եւ յառ, ձագոսգ բերմունք:
 Ո՛վ եցե՛ Ենդրէ
 Բոյս զժ կըպատէր
 Եւ կամ հարկագրէ
 Բր այս շտեմ վշտեր
 Չը գնան հօրս առն:
 Տանել կարեկար
 Երբ այս հաստատու
 Ո՛վ ունէր ճընարս
 Խօսքը կպեցին
 Բր ինձ պէտ ղիմեարդ
 Եպա շտպեցին
 Գուներին մընար
 Գրկեւ ձիււորոյր
 Օւրկ անէն կուս
 Բր գնայ բանաւոր
 Եպրէր լի յուսով
 Պատմէ Ի երբին
 Բր հայր գո՛րք ատեց
 Էանգամանք անցքին
 Օւակին, զատեց
 — Ես աչքերս տնկած
 Տունից գօգիս ղորկեց
 Քար գլխիս ընկաց
 Եմնից ղորկեց
 Չէի եկել ղեռ
 Ըայիրս մեծատու
 Բուշի, կիսամեծ
 Եւ չուսեմ տեղ, առն

— Ե. յսպէս շատ երկար, ջրկար ջրով մտրոյն ()
 Ինձ հանգիստ ջրկար: Բահանի անայիք,
 Թէ և ես հասուկ: Ե. յսպէս և գրացիք
 Տանջեցին ինձ սուգ, Խոր քնի մէջ կային,
 Իմ լաց, արտասուք: Իմ աչ ու վային,
 Ո՛չ քաղց, ո՛չ պատուկ: Ա ըկայ էր միայն
 Չէին ինձ թողում, Ինամիս, որ անձայն,
 Խոր մտածմանց բովում: Կէս քուն, կէս արթուն,
 Լշի ես այրվում, Մըտած արտիստուն,
 Խանձվում, Խորովվում: Ես սատ Երկըրոնած,
 Ողջ տուն էր հանգարտ, Կորած, մորթուած:

ԵՄ.

Նոր էր լցս ծագել, Ինուամբ Ղահրաման,
 Ընթ չէի փակել, Բերել էր հրաման,
 Միտքըս էր շողուած, Որ ինչպէս Մեղիք,
 Սիրտ, հոգիս մաշուած, Նոյնպէս ողջ էլիկ (*),
 Ո՛չ մեռած, ո՛չ ողջ, Կարգ հորըս թաղման,
 Թոյլ էի ամբողջ, Լուանց յապաղման,
 Լուսթիւնն հատաւ, Կատարեն, թաղեն,
 Երբ որ ներս մըտաւ, Երկար չըթողեն,
 Մեր մօտ աիրակին, Որ ունի երկիւղ,
 Սա մեղմ, տիրագին, Մե՛ գուցէ ողջ գիւղ,
 Ողջոյն տալոյն յետ, Տարածուին ցաւեր,
 Նստեց շուտ մեր հետ, Գարձնեն յաւեր,
 Պատմեց՝ թէ երէկ, Եւ թէ հորըս կայք,
 Մի թուրք Բէկ (*), նորեկ Նշպէս կան վրկայք:

(*) Եղևիս, անուանարհն. (*) Դողովքական, հասարակական.

Կայ այլ և կըտակ՝ Եւ զայ՝ Եւ՛ առաց՝ Վայ կուրծի
 Պէտք է բովանդակ Գլխիդ ցաւ, վայ կուրծի
 Յանձնեն կնոջ կամքին, Ենտէր Վայ կարմին
 Արջութեան, ենամքին: Չըկայ և ոչ մին
 Եւ բաց յայնմանէ, Կարգին կառավար
 Խանին կողմանէ Գարձել ենք տավար
 Կայ այլ մի հրաման, Ստրուկ և գերի
 Որ միւսին նրման Չար, պիղծ թուրքերի:
 Շատ անտիկ ձեռով բողբ Խանն է գլխաւոր
 Գրած է թէ թեով Ո՛վ է մեղաւոր
 Երկինք վեր ելնեն, Ու իսկ Ումից ենք պակաս
 Թէ՛ երկրում լինեն Ուր և գնաս, ման գաս
 Պիտեն անպատճառ Վայոց են տեղեր,
 Վայք գտնեն շուտ ճարձար Բաղաքներ գեղեր,
 Իմանան, յայտնեն, Շէնք, ամբարտակներ,
 (Իբրև թէ մատնեն) Ին յիշատակներ
 Ենիծեալ Վատուն Ինչէ մեր դրու թիւն,
 Եւ նրա քեռ որդոյն Ո՛չ մեր գերութիւն,
 Մորթող Վայերին, Չունինք զօրութիւն
 Իսկ թէ ո՛չ, շներին Եսքան կօւրութիւն,
 Կուտացնէ մեր միտք, Մինչև երբ է պէտք,
 — Երբ սեց ինամիս Ի շխեն թուրք տգէտք
 Ես վերջին խօսքերք, Մեր հին, մեծ ազգին,
 Խեղճին ողջ ոսկերք Մեր զօրեղ բազկին:
 Գողի մէջ ընկան, Ո՛չ մեր տէր, տնօրէն
 Կոփեց պիտ ծնգան, Խանն է անօրէն,
 Շփոթեց, սրսրտաց, Ո՛ւս ո՛վ, իսկ մեք ո՛վ,
 Շուտ և փոխթաց Մենք զօրքով, զէնքով:

Հաւ ընդդիմացան, Մեղ մտն հարեան
 Իայց չըգիմացան, Երաւունքն (*) կին լեւան
 Փախան, հեռացան, Եկաւ ու պանծեց
 Երբ սուր և հրացան, Իժէ կռիւն էր շան մեծ
 Մերոնք ձեռք առին, Ինչքան թուրք կային
 — Մենք ահով, լըռիւն, Գիւղում քոր և հին
 Օարմացած կայինք, Չըթողին յեկին
 Ահա սուր չէինք, Եղին ու Բէկինք
 Իժէր այն անցք ծագեց, Իժէ շար, լճէ բարին
 Ա՛վ այնպէս սարքեց, Գարդ ու փշուր արին
 Մինից չբարձանք, Մէկին մահախոփ
 Եկաւ միւս փորձանք, Միւսին թիւղուկ
 Ար իբր նոր պատճառ, — Ոմանց և սուրով
 Մեր հետ հակաձայն, Էրացանով, թնդով
 Եզգին անօրէն, Գիւղից դուրս փակցրին
 Միշտ և համօրէն, Եւսպէս էլ վախցրին
 Իժնամի կանէր, Ար այսուհետև
 Կամ վայ թէ՛ րան էր, Ա՛չ մի թուրք, ո՛չ դև,
 Եւն ընդդէմ կամքին, Արեւով ահ, է՛կիւղ,
 Լինէր Մեկըին, Չեն մտնել մեր գիւղ
 Եւ կար իսկ երկիւղ, Իժէ պատճառն էր այն
 Ար միայն մի գիւղ, Ար Օջալի ծառայն, ցմամբ
 Չէր կարող դիմնալ, Տեսնելով կրնոջ
 Խանին դէմ կենալ, Իւրեան տան տիրոջ
 Ինչ իցէ, մնացինք, Մէնակ մարտդու
 Տուն յետ չըգնացինք, (Եւրուի նա կրակում)
 Մինչև ցած թաղից, Ինքն էլ է մտնում
 Եւն կուռի տեղից, Աւ խեղճին բանում

(*) Ծառի, Ծառուք, Եւսպէս

Աստ, շուրթեան մտքով, Կցելով խօսքին
 Իայց նա մեծ ջանքով, Իժէ մեր հաց, ոսկին
 Պրծնում է ձեռքից, Թուրքերն են ուսում
 Եւն պիղծ շն բերքից, Մեր վերայ կուտում
 Եւ երբ նա լայրով, Եւսքան անարգանք
 Ա՛յ գլխին տալով, Եւսթանք, տուգանք
 Գալիս է մրանում, Ա՛ր է մեր հնութիւն
 Գիւղին մեջ յայտնում, Ա՛ր աղգի մնութիւն
 Մերոնք համախոհ, Լչ ինչ ազգութիւն
 Ա՛չ ապնած, անգոհ, Ինչ մեր հայութիւն
 Բողոքել էին, Ա՛չ . . . այսուհետև,
 Եւս Օջալ Եղին, Ծառ, ս՛չ թեթև
 Երբ նա այս խնդիր, Պիտի մեղ պահենք
 Չևով անխրտիք, Ա՛րքից չուսհենք
 Էրքել էր, ուստի, Թուրքաց չըլահենք
 Եւն շներին լիտի, Կայք և գոյք զոհենք
 Մերոնք էլ արին, Եւն ինչ առենք
 Ինչ որ էր հնարին, Գանանք, աշխատենք
 — Խնամիս այս լսեց, Միշտ գեշեր և տիւ,
 Չեան կուրծքին քսեց, Պահենք մեր պատիւ,
 Փառք տուաւ Տէրին, Մեր ազգ, կրօն, անուն,
 Ար մեր շայերին, Զաւատ հաստատուն . . .
 Իսցուեցան մրտքեր, Լինենք միարան,
 Խելք, ձեռք ու ոտքեր, Միմեանց պահապան . . .
 LIX.
 Տուն էինք դառնում, Բոյր մեր կոյր կուսին,
 Պատահեց դրոնում, Ար կուռի մասին

Միակերպն անտես, բողոք կախ է լինելու զայն ամեն
 Օրորք մունջ կամ լրանե՛ս Եւ ինձ պրծնելու իմ սէ
 Ինձ դուրս է կանչում, Չըկայ էլ Տընար Եւ գլա
 Չեմ նրան ճանաչում, Ի՞նչ կոչ կամենար իմ սէ
 Ինչ կայ այն կտնուում, Օգնել ողջ Լճուան: դուս
 Ինչ նա ակամ ջուով բողոք, Պիղծ, չարադաւան մման
 Կուսել է ուղղում, Թուրքերն ամենի լախանով
 Է՛ր չէ բաց պարզում, Կըմառնեն մահի իմ սէ
 Կա քիչ շնջեց, Մեղնից շաներին, Եւ բողոք
 Խօսքըս ընդմիջեց, Եւ այն վատերին գոյ ձմ
 Ըսելով մեղմով Սատկոտած գէշերն, Եւ
 Թէ ո՛չ մի կողմով Ըստ կամ միւս գիշերն
 Չունի վատ գիտմունք, Տանելու համար, Եւ
 կամ ծուռ ինչ դաժմունք Կըբան անհամար իմ սէ
 Իմ գործի մասին, Բազմութեամբ Թուրքեր
 Եւ ո՛չ իմ վնասին, Եւ Խանին զօրքեր
 Ը՛լ Իբր խոստովանք, Ո՛ր Թուրքեր, զօրքերն,
 Կայ ջոկ մի դաւանք, Բանալով աչքերն,
 Որ յանձն է առած Չայն տուաւ ինամին,
 Խնդրով մօր մեռած Եւ Թէ ողջ ամիս
 Գժբաղդ խիկարին, Ղաբուին, պատառուին,
 Եւ Տէր Ըբգարին Միւս կողմը առուին
 Յայտնել ինձ շտապով, Չե՛ն կարող անցնել
 Շատ ծածուկ կերպով Եւ մահից պրծնել
 Որ ես թաք կենամ, Թուրքերն շայերին,
 Կամ Թէ հեռանամ Տան ու տեղերին,
 Կիւղեց մի այ տեղ, Ե՛րբ կըկարենան
 Շուտ արիւնահեղ Ինչքան չարանան,

Ստանալ, վնասել, Եւ Վոյ բան չէ՛ս այ կեն
 Ո՛չ վերջն է հասել Չայնեց գաստկագին
 Խանին, Թուրքերին, Ինամին, ցոյց տալով
 Իժի բերքերին, Եւ իմ սէ Որ նա դուրս գնալով
 Թող լինի կրօն, մմարքս, Թողէ մեզ հանգիստ
 Թէ կոչուեց ըրին, սղու, Բայց նա է այն խիստ
 կան շայոց գեղեր, Եւ Խօսքով շք ըրեց
 Սօտ, հեռու տեղեր, Ը՛լ Կոբր ինչ ծրուց
 Բայց երբ կիմանան Գէտ ՚ի դուրս երես,
 Ինչպէս կըգիմնան, Ըսաց ինձ որ ես, զձ
 Ըսանց հրաւիրման, Իբրեւ կոյս խոհեմ
 Կարկուտի նրման Ինչ ըզգաստ պահեմ
 Կըբան, կըմախոհն, Ըպտհով տեղում,
 Մե տեղ կըկագուին Չըմամ մեր գեղում
 Ըզգովին մեծ խումբ, Թէ լրեմ այլոց,
 Եւ հե՛շտ քանց մի ումպ Կընկենմ ճանկ գայոց
 Կուլ կըտան Խանին, Յետոյ քիչ մրդեց
 Յետոյ այն ծանին, Շուտ ձեռն ձգեց
 Կիմանայ, որ լուծ, Գէտ ՚իւր աջ գրպան,
 շայ եք, մեր անուն, շանեց մի լաղխան,
 Մեր երեսին ջուր, Եւ տալով ինձ այն,
 Պիտի ընդհանուր, Ըսաց՝ ամենայն
 Չըկորցնեք, պահեք, Ինչ որ կար անցաւ
 Ըստ բայց է էր գոհեք Եթէ ես անցաւ
 (Ընդմիջեց այն կին) Կենալ եմ ուղղում,
 Սանդուխտին անդին, Ինձ աւ բախտ յուղում
 Խողեք, որ մընայ, Պահեմ այն բաղպան,
 Եւ գերի գընայ, Կիտի ինձ սղաշտպան

Ըմեն կողմունքով
 Արբոց մասունքով
 Որ հինուց կան դրած
 Ղրան միջում, կարած
 Այլ կրմկրմաց
 Ըպ՝ ասաց կամաց
 Թէ մայր Խիկարին
 Ընաց վաղ ճի վաղ

LX.

Կէան էր գեշերին
 Մեր տանուտէրին
 Չայն լուսեց դրսում
 Ինձ պատեց սարսում
 Չիմացայ՝ ընդէր
 Խնամիս իմ ամու էր
 Եւ շուտ նշմարեց
 Ըքերըն լարեց
 Գէպ ինձ լուս, երկար
 Որպէս Թէ զգար
 Եւ նա ինձ պէս աճ՝
 Որ կայ վնաս, ոճ՝ շահ
 Ինչ իցէ՝ մնացինք
 Գուրս էլ չըզկացինք
 Մինչև որ Տէր— Տայր
 Ինքըն մեր մօտ դայր
 Կամ միզ հրաւիրէր
 Պատմել սզլ իրէր
 — Ըյնպէս մինչ ի լոյս

Ընքո՛ւն, տարակոյս
 Չեռներս խնչ արած
 Իբրև ջուր տարած
 Մենք նստած կայինք
 Երբեմն և լայինք
 Կարծելով թէ մեր
 Գործըն լաւ լինէր
 Ըուտով և պիտէր
 Գալ յայտնել շայր—տէր
 Եթէ ինքըն ո՛չ
 Գոնէ իւր կընել
 Կամ մի այլ ումեր
 (Թէ կամքն էր, որ մեր
 Ընէինք անհող)
 Կայրոզ էր մի լոկ
 Խօսքով ուղարկել
 Մեզ ցաւից փրկել
 Բայց մեր կասկածանք
 Օւր եկն, պրծանք

Ըուտ տանջող մտքեց
 Երբ Տէր— հօր ետքեց
 (Որ քամ էր գնացել)
 Ըյսն էր լրացել
 Տիրակինն եկաւ,
 Մեզ խօսքով սակաւ
 Տըւաւ քաջայոյս
 Պատուիրանք, խրատոյս
 Ըսաց՝ ինչ էլաւ,
 Մեզ շահ է և լաւ
 Թէ ողջ ժողովուրդ
 Ունին մի խորհուրդ
 Չըմնալ գերի, ճօրտ
 Թուրքաց հետ խառնորդ,
 Թէ ոչ մեր միայն,
 Ըյլ և ամենայն
 շայոց Սեւիքներն,
 Միասին ինքներն
 Խորհել են, կարգել
 Պատրաստ են զօրք էլ
 Խաչնու, ջրաբերդին,
 Գիզակայ, Պարտին
 Եւ միւս այլ կողմանց,
 Բաց ՚ի ուխտազանց
 Սարանդուլ (*) տէրից՝
 Խանին անրից

Եւ թէ այն մասին
 Բոլորք միասին
 Ըոգևոր տէրեր
 Իշխանք և ծերեր
 Կերելն երգումն
 շաթերքի բերդումն
 Սերլ գընել բանին
 Ուստի և խանին
 Թուրք են ուղարկել
 Յայտնի անարգել
 Որ էլ միւս անգամ
 Ստահ, ինքնակամ
 Չըլինի ձեռնարկ
 Գործոց վատ, անարգ
 Խան է նա տիրող,
 Բայց բնաւ չէ կարող
 Խեղճ շայոց տանջել
 Եւ կամ պահանջել
 Թէ զօրով, յայտնի,
 Թէ հնարքով, դաղտնի,
 Ոչ ոքից աղջիկ
 Իարձնել թուրք—տանիկ
 Թէ և պաշտօնեայ,
 Բայց ենք քրիստոնեայ
 Ունենք սուրբ հաւատ,
 Եւ ո՛չ վարք ինչ վատ

(*) Սեւիք շահնայարս.

Օգնել ենք զորքով, **Եւ ոչ ակամայ**
 Մասնաւոր տուրքով, **Ի բրեկ Տարապակ**
 Եւ միայն կանայ, **Պամ ճորտ՝ Տարիկ տակ:**
 Եւ յս զսուցի կէտում, **Եւ ինչ կայ՝ մեզ ճար,**
 Լսուեց ձայն դրսում, **Միմիայն, պայման՝**
 Եւ նոյն իսկ հետայն, **Մեր Փրկչին հրաման՝**
 Մըտաւ քահանայն, **՝Որ համբերեցէ**
 Ծանրաբա՛յլ շէմքով, **Ի սպառ՝ նա կեցցէ:**
 Ու ատուր դէմքով, **Ի այց գու, իմ որդեանկ**
 Ողջոյն տարոյն յետ, **Ընմեղ ևս էակ,**
 Կստեց ինամուոյս հետ, **Ինչ գործ գործեցիր,**
 Երաւ հարց ու փորձ, **Ինչ ցաւ փորձեցիր,**
 Պատմեց բան ու գործ, **Ի նկար դռնէ դուռն,**
 Հայոց Մելիքաց, **Տեսեր շատ բան ծուռն:**
 Խանին, միւս թուրքաց, **Մեռաւ վաղ քո մայր,**
 Յետոյ՝ երբ պրծաւ, **Մնացիր և անհայր:**
 Ը ուտ դէպ ինձ դարձաւ, **Կային ջուխտ եղբարք,**
 Ըսելով. "Ըստուած, **Որոց սուրբ վարք, բարք՝**
 Իւր մեղ աստ տուած, **Ո՛չ մեր այս գեղում,**
 Կեանքում վաղանցուկ, **Եւլլ ամեն տեղում**
 Երբ նեղ ու անձուկ, **Գողելէ էին,**
 Ճամպով է տանում, **Պիտեր լինէին**
 Ու մեր դէմ հանում, **Բեղ տէր, օգնեկան,**
 Հալածանք, փորձանք, **Մեռան ո՛չ բնական**
 Մենք ենք, մեր յանցանք, **Մահով, այլ եղին**
 Իսկական պատճառ: **Բեզ զո՛հ բանեղէն**

Հայրդ թուլ բնութեամբ, **Չուկ գործ նկատարեալ**
 Կամ անգիտութեամբ, **Ընամօթ խորթ մօրդ ձե՛ն**
 Կործքով անիրաւ, **Որ ցարք, գոյք, տան հօրդ**
 Խայտառակ արաւ, **Ծօանել է փայտն ինչուս**
 Միշտ և ամեն տեղ, **Յետոյ և ամանեղ**
 Իւր անուն, եւ քննեց, **Օտլ ի գիւ ձեռքով**
 Ընպատկառ մի կին իսկ, **Յայտնի է՛ տուրքով**
 Կրակեց սիրտ, հոգին, **Իսեղձ մեր Հայկերին**
 Եւ միջեւ անգամ, **Նայիրք կէս գիշերին**
 Լիրբըն, անգամ, **Որ արգակաւ տնին**
 Ըն յեղբայր բան բունեց, **Որանք եկած լինին**
 Որ խանին խաննեց, **Պողոստած, տայած**
 Լինել ձեռնամուտ, **Եւ թէ կայ կարած**
 Պարել չուց ձեր ծոց, **Քսակուսի մի բազման**
 Խըրել քեզ իսկին, **Եւ նրանում թանկեան**
 Կոյն և թանկագին, **Որ թէ յաք գրանէն**
 Չեր կայք, գոյք, **Ոսկին, պարսկէն**
 Ի այց Տէրէ վրկայ, **Վրստանայ մեծ վարձ**
 Լը ոչ կնք չբկայ, **Ըստ խորհուրդ յանկաւ**
 Կայք, բան չմնացին, **Ի սացուել է այսօր**
 Ողջ ձեռնեց, գնացին, **Գեղոսմն այնպէս՝ որ ձք**
 Մեղ խիստ նեղեցին, **Մինչև անգամ մինչ**
 Չօրբ գեղեցին, **Որ արանդեցի կին**
 Կիւնեղով անկարգ, **Ինքնին շանն առաւ**
 Ծածուկ և անյարգ, **Իմ՝ երբ կարող մեռաւ**
 Հողի տակ պրկն, **Իմամանն անկուս**
 Ըն զրգեք ձարին, **Տակն ու վաճարաւ**
 Կայ վտանգաւոր, **Ողջ գիշերն, թաքուն**

Մնացած գոյք ու տուն... (Թե՛ւ զուր, անմեղ) Մ...
 Եւ թէ նոյն իսկ կին, թէ գող ենք, եւ կամ նախ
 Բազպանն թանկագին, իրանց հետ միակամուց
 թամամին խնայով, Եւ ինչ շահ, ինչ պէտք,
 կեղծեալ հրեարքով, Երբ յիմարք, տգէտք
 Իբր Տէր Բագարին յառաջ շտապեալսն, նա զ...
 Եւ մօր խիկարին, թէ իսկ է ձեր տան...
 կողմանէ՛ ուղղած զմեծ շքով, Գողութեան փորձանք,
 Իերեւ է եղած, իբր սոյն զյառաջ թէ կասկածանք
 Մեր տուն, եւ տուել զբոլոր Ձ ունի այն կրտակ,
 Բեղ ու շատ գովել, Եւ զգորդ է շտակ,
 Նա չէ իմացել, զայսորոց ինքն բնականաբար
 Գու էլ չեա՛րացել, Եւ զՕածուկ բազպանուն
 Բազպանն կայ զրած, Նա չէր Եւ երկբայ,
 թամամին հնարած, թէ թէ միւս խարեայ,
 Զօրք անուամբ կասկ, Եւ իւր խօսքով, խրատով
 Որ ծալք է կատակ, Եւ իւրող էր շուտով
 Եւ այն տարօրէն, Բեղ խելքից հանել,
 Գրած է ձուրբերէն, Եւ շոկ տեղ տանել,
 Բո մասին միայն, Ուր սատանին բերք
 Թէ պէտ սուտ, ունայն, Չգէին քեզ ձեռք,
 Եւ վրտանգաւոր, Կամ ըսպանէին
 Մեզ մի բան կայ շոր, Եւ կամ տանէին
 Մեր տան այն պահել, Ու չ, ո՛չ, խեղճ Սանդուխտ,
 Ս'տ է՛ւ ա՛հ էլ, Գու որբ ես, պանդուխտ...
 կարող են խօսել, Մի էլ վըհատիր
 Եւ Եւ բամբասել, Եւ յս կեանքումս պատիր,
 Եւ տոնք եւ մեր գեղ, Ուր է ողջ ունայն,

Եշխարհս ընդունայն, Ս'նկար սար, ձորեր,
 Եւ յօր կեանք անաս, Ս'նուակ քո ծընողք,
 Ս'աղըն ցաւ կամ մահաւմ, Նոյն՝ քեզ նըշանողք,
 կան որեր յաջող, Ս'բացարթ հասակ,
 կան եւ անյաջող, Ս'քրտեսեր պրսակ,
 Եւ յօր ես հարուստ, Ս'յո նախասհման,
 Ունիս փառք, պարտաւոր, Ս'Տէրին հրաման,
 Ս'իւս օրն չըբաւօր, Ս'խոնմ շատ դըժար,
 Ս'ըշուտ, սըգաւօր, Ս'կ'իւնիս դու յօժար,
 Ինչ են մեր կայք, կեանք, Ս'որ աշխարհ մըտնել,
 Ս'չինչ մեք ինքեանք, Ս'որ ինքեզ քեզ մատնել,
 Ունինք մի սահման, Ս'իւս վատ ցաւերի,
 Մահ, հաղ, գերեզման, Ս'որ նոր դաւերի,
 Մեր կեանք, փառք եւ գանձ, Ս'այն փոքս յիմար,
 Եւ նախաձան, անանց, Ս'այնքից համար,
 Մեր գործոց մատնան, Եւ տուած քեզ օրհնեց,
 Եւ նա առ առեան, Ս'Պաշտպանեց, օգնեց,
 Մեր պատիժ, տանջանք, Եւ օր տունից զատեց,
 Եւ մեր վայելչանք, Ս'տանից ազատեց,
 Չեռքին են Տէրին, Ս'ուրեմն ինչ ազգոյն,
 Եւ շարհուն վերին, Ս'որ քեզ խօսք, երբ զուր,
 Նոյնպէս շոր, որդեակ, Եւ առանց խրատ,
 Չես անբաղդ միակ, Ս'Փորձելով շաւտ,
 Եշխարհիս բարիք, Ս'ատեար դէպք, անցե՛ն,
 Տառապանք, չարիք, Ս'նիրաւ գործքեր,
 Խառն են անբաժան, Ս'խառն լիովին,
 Եւ թէ դու տաժան, Ս'որ էլ Եւ վրտովին,
 Փորձեցիր քեզ, Ս'իւս կարող պարել,

Չըդատէ Տէր խիստ, ԼՄԼ և այլ խօսել,
 ԼՄԼ տայ նրան հանգիստ . . . Ընդդէմ բան ասել
 ԼՄԵ էր իմ դիտմունքը, Եւ մեզ ինչ վընաս,
 Իմ խորին մտածմունքը, Գու միշտ ողջ մընաս,
 Երբ իբրև զարթնած, Կայ մեզ բնակարան,
 Տեսի՞ էր մըթնած, Կայ աղօթարան, մայ ինչ
 Գարձած երեկոյն, Կան ջուր և չոր հաց,
 Տեսի և իսկոյն, Կար Սիրտ և հոգի բաց:
 Որ միւս անկիւնում, Ես էլ եմ կին մարդ, շատ
 ԼՂօժէք էր անում, Գառաւ մեղապարտ:
 Խնամիս լուս, չորած, Ետ կեանքս է գնացել
 Գուտեն վայր, թեքած, Եւ բիշն է մնացել
 Իսկ երբ վերջացրեց, Մեզ ինչ կայր, ինչ փող,
 Ես երես դարձրեց, Մեր վերջն է մահ, հող . . .
 Ու ասայ ինձ, թէ Եստուած ճանաչենք,
 "Մենք յայտմ հետէ, Մի թէ կ'ստանանք,
 Պէտք է էլ հոգանք, Եստուած ունենանք,
 ԼՄԼ մեանք, ինչպէս կանք. Ո՛չ ինչ չ'ունենանք,
 Թո՛ղ գայ մեր Մեղքը, Եստուծով կենանք,
 Ինչ կայ անելիք՝ Արանով պարծենանք,
 Եւ և ժողովուրդ, Որոյ և յուսով,
 Կանեն ջոկ խորհուրդ, Մենք բոլոր կուսով՝
 Եւ ինչ միասին, Կի՛նենք ապահով,
 Մեր գործոց մասին՝ Կըգտենք մահով,
 Քնենն ու դատեն, Կեանք անանց, անահ,
 Արձուեն, հաստատեն, Կիշտ խաղաղ, անմահ . . .
 Պիտի ընդունենք, Իրա՛ւ, աչքիս լոյս,
 Իրաւունք չ'ունենք, Եսացի խնամույս,

ԼՄենից անելան իմ գո՛ւ, Իմ մեղաց համար:
 Պէտք է շատ ցանկը, Ե՛հ, չէր հարկ, յարմար
 Թ' էր պիտի տանջին, Ինձ ո՛չ ուշանալ,
 Գործերով չեջին, Ո՛չ և վշտանալ,
 Իմ միտք, սիրտ, հոգին, Ե՛ր իմ միտք, խելք
 Լ՛նք և երկոքին՝ Չ'են գտնու՛ արգելք,
 Գու և բահանայն Եւ ժամովա՛ծառ
 Կամ միտ ամենայն Լ ինելու պատճառ
 Մարդիկ ինձ համար, Չ'ունիմ բնաւին.
 Ընչպի, անհամար Ես բոլորովին
 Կրէիք վատ վիշտեր՝ Ե՛ր իմ արտասա՛ւ
 Երբ հարկ և հեշտ էր Լագնել կոշտ ու հաստ,
 Չը մեալ աշխարհում, Եւ չոր վանական,
 ԼՄԵ ջանապարհում . . . Թէ և անպան . . .
 Լ՛նք պիտե՛ր հանգչել, Ե՛ր . . . անըսելի . . .
 Վաղամեռ կորչել Ե՛ր և ահաւելի
 Ընմեզ, սիրովատ Կայ խորհուրդ ծածուկ՝
 Մակարըն թըշուառ, Կրտիս ջերմն անձուկ . . .
 Կամ Խիկար եղբայրն Կտան ինձ հրաման,
 Եւ նրանց անբախտ մայրն: Տեսնել դերեզման
 Լ՛իս, է՛ս եմ պատճառ, Լորըս տարաբաղդ . . .
 Ե՛ս հոգեվաճառ, Կամ յայտնի կամ գաղտ,
 Ե՛ս եմ պատժապարտ, Որ ինչպէս ցանկամ
 Երանք անբիծ, անպարտ, Գէ՛ թ' վերջին անգամ
 Եւ այնքան յանցանք Լամբուրեմ, լիղկմ
 ԼՄերան վատ փորձանք, Թողու՛ թիւն ուղիմ . . .
 Միւսերն է՛ր տեսին . . . Ես յոգեց հաննց,
 Չէ՛ թ' էր իմ մասին Կեղմ պատասխանց,

Երփանայ կարգին՝ (Եսաց Տէր— Երգար)
 Ես էլ այն վանքին, Եւ առ ցաւոց տարիք,
 Ուր պիտի նա մնայ՝ Վիչ էլ համբերիք,
 Ուխտել եմ՝ անխնայ կ'ըտեսնես բարո՞վ,
 Թողնել ինչ ունիմ Եւ պիտի, ուրարով
 Եղգ, գոյք, տեղ, տուն իմ, Գու քո Սանդուխտին
 Գընալ ծառայել . . . Գասում սուրբ ուխտին:
 Ինչ էլ ինչ վայել, ()րերն են անցնում,
 Որ յուսով բաղդիս, Մեզ ա՛յն է մընում՝
 Եւանց Սանդուխտիս, Որ ինչպէս կարգ է,
 Մենակ կեանք վարեմ: Այլ ու վարք է,
 Ինչ պիտի ճարեմ Սանդուխտըն հոգայ,
 Ես այս հասակում, — Ինչքան հընար կայ՝
 Յաւերի կրակում . . . Իրան պատրաստել,
 Ոչ, սերս առանձին կարգալ ու սերտել,
 Գէպ ՚իմ հոգեծին Գիշերներն, զարթուն՝
 Գուստրիկս Սանդուխտ, Սաղմոս տուն առ տուն,
 Եւ վաղուան իմ ուխտ Եւ արական, տաղեր,
 Պէտք է վանք տանեմ, Վարող և փոխեր:՝
 Մինչև գլուխ հանեմ, — Յետոյ անցաւ քիչ,
 Ողջանան վէրքերս, Եսաց՝ պահպանիչ:
 Մահ փակէ աչքերս: . . . Ելան և հետայն
 —՝Վիմացար երկար, Մայրպետն և Բնայն:

LXV.

Ա աղն՝ կէս օր էր, Եւ երբ մենք կայինք
 Պէտք էր, որ շորեր Կըստած տարակոյս,
 Պատրաստել տայինք, Եկաւ մի այլ կոյս,

Որ յետ մօտ գալոյն, Կըստեցին շարքով,
 Ու ողջոյն տալոյն՝ Այլու աչք կարգով:
 Եսաց՝ շնորհաւոր, Իսկ ես և Ծառին
 Վոյր մեր կրօնաւոր, Պառաւիտ մօտին
 Ե՛հա՛ քեզ շորեր, Մնացինք լուռ կանգնած:
 Որ մենք՝ քո քոյրեր, Մեր տան տէրն յոգնած,
 Մայրպետի ինամքով Վրտինքըն սրբեց,
 Եւ մեր իսկ կամքով Ճակատը չդփեց:
 Տալիս ենք նուէր Եպա ծանր, հանգարտ,
 Վեզ՝ մեր նոր քուէր, Եսաց ինձ, ՝քեզ զարդ,
 Որ Տէր յաջողէ, Եւ հագուստ հարուստ,
 Ողջ, կենդան թողէ, Կամ չքեզ ապուստ
 Կըգանք, կըտեսնենք Իչ շէն հարկաւոր,
 Եւ ուրախ կիլնենք, Գու իբր կարգաւոր,
 Երբ և քո հանդէս Մեր Փրկչին խօսքով՝
 Կիլնի մերին պէս, Ոչ կայքով, ոսկով,
 Կըհասնես կարգիդ, Ընցաւոր փառքով,
 Զարկ է և փառքիդ:՝ . . . Ե՛յլ մաքուր բարքով,
 — Ես ուրախ և գոհ, Էնդ, խոնարհ հոգով,
 Բայց լուռ, մըտախոհ Սուրբ սրտով, մտքով
 Կայի զարմացած, Պիտիս միշտ կենալ,
 Կա էլ չէր բացած Զոկ հոգս շունենալ:
 Իւր բերած շորերն, Ուստի և Մելիքն,
 Եկին մեր Տէր—տէրն, Վո ողջ ունեղին՝
 Մայրպետը, Բնայն, Ընշարժ, շարժական,
 Երգար քահանայն, Էին, նոր, հայրական
 Գիւղպետ Պետին Կայք, զոյքըդ յայտնի
 Եւ ժամհար Ծառին Եսաց ՚ի միւս գաղտնի

Զարգրեցնուե երբ նա ահա շատ էր կրկնեցի սմաղ
 (սաց) եթե գնայի մա ձեռնեւ շատ օրհնեցեալս զգ
 վ ա յ թե ուշանայի զքեզ Խնդրեցի Տէրից զգեօր
 Պիտի ժամ դառնայի մա ձեռնեւ Որ նրանց սուրբ սերից զ
 Եւ թէ քնած է գիւղաւ Նս չը հովանամ զն ի
 կայ անշուշտ երկիւղ զքեզ Ուր և հեռանամ զն քո
 Սեր չար լծնամից զն զգ Պահեմ միշտ մտքում ձե
 թուրքերի կողմից — զաւ Նրանց իմ ողջ կեանքում
 Ես էլ լրոնցի մ մանաւի — Լնփորձ հասանք տունի
 Ու ինչ չստացի մա ձեռնեւ Չըկար ոք անքուն
 Իայց քնալով մտքումս Սայրպետն միայն ձե
 Օածուկ աղօթքումս զա Նա միւս կոյս լծնայի
 Սփկարին եղբօրն ձե Վիտելով այս քան զա
 Եւ նրանց անբաղդ մօրն Վերե պահպանն սմաղ
 Յիշեցի արարքն ծառոս Լնքուն մեր տրնում մամ
 Իարի վարք ու բարքն լին մեղ մընում ձե քոս
 Ես առ զձ գոգալ զա զ մի սյգ ձե
 Ես զմի նյ ոմ զի քայ զմի զի յե
 Ես զմի նյ ոմ զի քայ զմի զի յե

LXVII.

Վ ա ղ առաւօտանց Լնձ ողունեցին
 Սննք ողջերս սրտանց Եւ ընդունեցին
 Եւ զթք մատուցինք Յոյց տալով յարգանք
 Եպա հատուցինք Սեր և խրատուանք
 Վոհօւթեան պարտիք Մեզ տուն ջոկ խոց
 Պատույ հաւաստիք Շուտ և ողջ ծախուց
 Հանտեր քահանին Կարգուելուս մասին
 Եւ կնոջն Շուշանին Ի ոլորք միասին
 Վնացինք մի տեղ վանք Կանխաւ հօգացին
 Ուր բոլոր կուսանք Լիով սարքեցին

— Ուր բաթ իրիկունս ագ Շուտով նա եկաւ
 Սննք գիշերն հսկունս Լնցաւ ժուկ սակաւ
 Մնացինք խորանումս Վամբ օրհնեցին
 Երբ ժամն էր լրանումս Մեզ դուրս հանեցին
 Խոստովանուեցանք զա Վերբ ժամն աւարտուեց
 Վասում շարունեցանք զոմ Չ ոկ աղօթք կարգուեց
 Յետ աւարտելոյնս զա Յաջորդն ելաւ թեմ
 Եւ հաղորդուելոյնս զա Մեզ էլ դեմ սո զէմ
 Թոյլ տուին մեզ գնալ զոմ Տարին կանգնեցրին
 Խոցեցրում կենալ զմ զի Ու շատ չքացրին
 Զասաւ երեկոյնս զմ սլ — Յետոյ Սրբազան
 Սեղ յաւազագոյնս զմ ձ սլ Նրանձ գաւազանս
 Տարին վանք բարիկ զմ ձ Նրստեց ամբոնս
 Ու հագցրին շնախիսա զմ Խաչըն աջ ձե
 Եւ ինչոր հարկն էր զա Մսկըսեց կաջման
 Զանգէսին կարգն էր զոգա Վարդը կատարման
 Լաւ պարտուեցինս զմ — Երեք երիցուեք
 Երբ աւարտեցինս զմ Ս ուստ սարկաւարունք
 Սեղ խորան տարին զա Սե խարտափիակ
 Կոշակը հարին զո զմ Կանգնած թեմն տակ
 Շատ քիչ ժուկ անեց զա Որ նսնեաց դիւրով
 Եկաւ ժողովեց յոցնս Մաշտոցի կարքով
 Ըմբոս բազմաթիւս զմ Յետ կարգալոյն շատ
 Որ տալով պատիւ զա Մղօթքներ և խրատ
 Յաջորդի կարգին զմ Երբ ստացան հրաման
 Եւ նրա մեծ փառքին շատին խաչանման
 Ողջք կանգնած դրսում Սեր գլխի մաղեր
 Լին ըսպատում զա ձ Սուրբեցին վարսեր

Եւ ող մեր ծածկերսն զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Յետոյ վառ մոմեր, զարմար բաժնակաման, զարմար
 Ընկ, բանակ, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Միւս անհաշիվսն զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Մեր նոր պաշտօնին զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Չորս անհաշիվսն զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Մեր ձեռքը տարիքսն զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ըղօթք կարդալով, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Սորվեցրին կարգեր, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ինչ որ մեզ հարկ էր, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Հանդերձ խրատներով, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Հատ քարոզներով, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 — կատարուեց այսպէս, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ընն օրուան հանդէս, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Միւս օրըն, կրկին, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Յետ պատարագին, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ինչ միայն դուրս քերին, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Իւր մի տակ տարին, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ուր նոյն իսկ կարգով, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Յաջորդն իւր ձեռքով, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Տուաւ ձեռն անօթք, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 կարդաց շատ աղօթք, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Յետոյ օրհնելով, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Չեան գլխիս զնկելով, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ըրաւ ինչ հարցմունք, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Պաշտօնիս ցուցմունք, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ըրաւ երբ հարցրին զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Օգետոյ դպրի, տարին, զորս շնորհքսն անհաշիվսն

Եւ վստահութիւն, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Չըկրելով էլ վախ, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Չըժուարացայ, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Հուս յօժարուեցայ, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Գնալ Սիւնիաց, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ուր մեր շնորհքսն թըշուառ, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Հեռի չար խաբար, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Միւս այլ վատ խաբար, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ըաւ էին ապրում, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ըղատ կեանք վարում, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Եւ ուր շնորհքսն կային, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Թէ՛ նոր ձեռք, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Վանքերն մեծառանգ, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ընն մի անհաշիվ, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ընն և շատ կողմանք, զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ուստի և միւս օրն զորս շնորհքսն անհաշիվսն
 Ինչ որ յետ իմ հօրն Չեռքով պառաւին,
 կային անկ'րուստ, Յանձնեց լիովին
 Թէ՛ գոյք, Թէ՛ հագուստ, Մայրպետին, պրծաւ,
 Թէ՛ արծաթեղէնք Ըրաւ թուղթ, գարձաւ
 Եւ այլ նիւթեղէնք, Ինչ երկար խրատեց,
 Իւրին ցուցակով Ընկ հաստատեց
 Տուին ինչ կարքով, Իմ սիրտ, միտք, իմ յոյսն,
 Եկին ձիաւորք, Նոյն և Ըննայ կոյսն
 Ծանօթք, մերձաւորք, Իւր կողմից կրկնեց
 Ըրգար քահանայն, Խրատներ, և օրհնեց,
 Եւ մի կոյս' Ըննայն, Յետոյ նրանք տուին
 Որոց հետ շուտով, Ինչ և պառաւին
 (Յաւալից սրտով, Քամեշախ ողջոյն
 Գիւղից դուրս գնացին, Ուր գնացին իսկոյն

9365

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0935734

